

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Filozofická fakulta
Katedra politologie

**Konflikt v Mali:
Vliv mise EUTM na maliskou armádu**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Filozofická fakulta

Univerzita Hradec Králové

Hradec Králové 2023

Šimon Škarda
politologie/ kombinované

Zadání bakalářské práce

Autor:	Šimon Škarda
Studium:	F20BK0142
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Konflikt v Mali: Vliv mise EUTM na maliskou armádu.
Název bakalářské práce AJ:	Conflict in Mali: The impact of the EUTM mission on the Malian armed forces.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat konfliktem v Republice Mali probíhajícím od roku 2012 do současnosti. Cílem práce je popsat vývoj konfliktu v Mali a zhodnotit, jak výcviková mise EUTM působila na fungování a výsledky maliské armády. Výcviková mise Evropské unie od roku 2013 cvičí a připravuje maliské ozbrojené síly, těm se přitom doposud nepodařilo konflikt ukončit a zajistit v zemi bezpečnost. Ambicí práce je také objasnit důvody působící na efektivitu výcviku poskytovaného maliským vojákům evropskými instruktory.

Z metodologického hlediska bude aplikována metoda případové studie a empiricko-analytický přístup. Jako výchozí teoretický model budou použity analýzy Anthony Pascala vydané The Rand Corporation. Práce bude vycházet ze sekundárních zdrojů, data o průběhu a výsledcích konfliktu budou čerpána z otevřených zdrojů a budou doplněna rozhovory s přímými účastníky mise EUTM.

Pascal, Anthony. 1980. *Are third world armies third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness*. Santa Monica: RAND.

Pascal, A. Kennedy, M. Rosen, S. a kol. 1979. *Men and arms in The middle east: The human factor in military modernization*. Santa Monica: RAND.

Taw, Jennifer M. 1993. *The effectiveness of training international military students in internal defence and development*. Santa Monica: RAND.

Gurr, Ted Robert. 2011. *Why Men Rebel. Fortieth Anniversary Paperback Edition*. Boulder: Paradigm Publishers.

Collier, Paul. 2009. *Miliarda nejchudších*. Praha: Vyšehrad

Diehl, Paul F. Druckman, Daniel. 2010. *Evaluating peace operations*. Boulder: Lynne Rienner publishers.

Zídek, Petr. 2004. *Stručná historie státu Mali*. Praha: Libri.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 19.5.2022

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením Mgr. Jana Prouzy, Ph.D., samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Náchodě dne 13. 4. 2023

Šimon Škarda

Poděkování

Děkuji Mgr. Janu Prouzovi, Ph.D., za vedení práce, za ochotu a poskytování odborných rad při psaní této bakalářské práce.

Anotace

Škarda, Šimon. *Konflikt v Mali: Vliv mise EUTM na maliskou armádu*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická Fakulta, 2023, 73 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá konfliktem v Republice Mali probíhajícím od roku 2012 do současnosti. Cílem práce je popsat vývoj konfliktu v Mali a zhodnotit, jak výcviková mise EUTM působila na fungování a výsledky maliské armády. Výcviková mise Evropské unie od roku 2013 cvičí a připravuje Maliské ozbrojené síly, těm se přitom doposud nepodařilo konflikt ukončit a zajistit v zemi bezpečnost. Ambicí práce je také objasnit faktory působící na efektivitu výcviku poskytovaného maliským vojákům evropskými instruktory.

Z metodologického hlediska je aplikována metoda případové studie a empiricko-analytický přístup. Jako výchozí teoretický model jsou použity analýzy Anthony Pascala vydané The Rand Corporation. Práce vychází ze sekundárních zdrojů, data o průběhu a výsledcích konfliktu jsou čerpána z otevřených zdrojů a doplněna rozhovory s přímými účastníky mise EUTM.

Klíčová slova: asymetrický konflikt, EUTM, Mali, Sahel, Tuaregové

Annotation

Škarda, Šimon. *Conflict in Mali: The impact of the EUTM mission on the Malian armed forces*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023, 73 pp. Bachelor thesis.

The bachelor's thesis deal with the conflict in the Republic of Mali from 2012 to the present. The aim of the thesis is to describe the development of the conflict in Mali and to evaluate how the EUTM training mission contributed on the functioning and results of the Malian army. Since 2013, the European Union training mission has been training and preparing the Malian armed forces, which have so far failed to end the conflict and ensure security in the country. The ambition of the work is also to clarify the reasons acting on the efficiency of training provided to Malian soldiers by European instructors.

From a methodological perspective, the case study method and empirical-analytical approach is applied. Anthony Pascal's analyses published by The Rand Corporation will be used as the principal theoretical model. The thesis is based on secondary sources, data on the course and results of the conflict are drawn from open sources and will be supplemented by interviews with participants of the EUTM mission.

Key words: asymmetric conflict, EUTM, Mali, Sahel, Tuareg

Obsah

Seznam zkratk.....	9
Úvod.....	10
1. Kontextuální část.....	15
1.1 Historie státu Mali.....	15
1.2 Současná situace v Mali.....	19
1.3 Aktéři konfliktu.....	21
1.3.1 Maliské ozbrojené síly.....	21
1.3.2 Tuaregové a nestátní aktéři.....	24
1.3.3 Zahraniční aktéři.....	30
1.4 Průběh konfliktu.....	34
1.5 EUTM.....	36
2. Teoreticko-metodologická část.....	39
2.1 Přístupy k hodnocení konfliktů a ozbrojených sil aktérů.....	39
2.2 Teoretická východiska Anthony Pascala.....	44
3. Analytická část.....	50
3.1 Lidské a materiální zdroje Republiky Mali.....	50
3.2 Výsledky mise EUTM Mali.....	56
Závěr.....	59
Zdroje.....	63

Seznam zkratek

AFISMA	The African-led International Support Mission in Mali <i>Africká mezinárodní mise na podporu Mali</i>
AQIM	Al-Qaeda in the Islamic Maghreb <i>Al-Kaidá v islámském Mahgrebu</i>
ECOWAS	Economic Community of West African States <i>Hospodářské společenství západoafrických států</i>
EUTM	European Union Training Mission in Mali <i>Výcviková mise Evropské unie v Mali</i>
FAMa	Forces Armées Maliennes <i>Maliské ozbrojené síly</i>
FARM	Force Aérienne de la République du Mali <i>Vzdušné síly Republiky Mali</i>
GATIA	Groupe Autodéfense Touareg Imghad et Alliés <i>Sebeobranná skupina Tuaregů a spojenců</i>
ISGS	Islamic State in the Greater Sahara <i>Islámský stát na Velké Saháře</i>
JNIM	Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin <i>Skupina na obranu islámu a muslimů</i>
MINUSMA	United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali <i>Multidimenzionální integrovaná stabilizační mise OSN v Mali</i>
MNLA	Mouvement National pour la Libération de l'Azawad <i>Národní hnutí za osvobození Azawadu</i>
MOJWA	Movement for Oneness and Jihad in West Africa <i>Hnutí za jednotu a džihád v západní Africe</i>

Úvod

Konflikt v Republice Mali probíhá již celou dekádu a stal se tak určujícím prvkem politické situace nejen v zemi, ale postupně také v celém regionu západního Sahelu. Od povstání nespokojených Tuaregů v lednu 2012, jejich obsazení severní části Mali a vyhlášení nezávislého státu Azawadu, prošel konflikt několika vývojovými etapami, při nichž se obměňovali zúčastnění aktéři, jejich cíle i vzájemné vazby. Konflikt se postupně rozšiřoval ze severních oblastí Mali do jeho centrálních částí a také do širšího regionu Sahelu a vtahoval stále nové skupiny s rozdílnými zájmy a způsoby jednání.

Kromě asymetrického konfliktu, kdy proti státnímu aktéru stojí aktéři nestátní (Volner, 2007), zde v rámci širšího konfliktu vznikají také interkomunální konflikty, například střety mezi pastevcí a farmáři (např. Moritz, 2010). Ani přes významnou podporu mezinárodního společenství a regionálních partnerů nebyla maliská vláda schopna konflikt v zemi ukončit a obnovit bezpečnost. Naopak, zhoršující se bezpečnostní i ekonomická situace vyústila v pád demokratické vlády a převzetí moci vojenskou juntou, což vedlo k částečné politické izolaci země a hledání partnerů mezi ostatními nedemokratickými režimy. S přihlédnutím k výše zmíněným fenoménům může být neutichající konflikt v Mali označen za součást vícevrstvého problému v oblasti západního Sahelu, který ovlivňuje i vzdálenější regiony včetně Evropy (Boserup, Martínez, 2018, s. 51).

Cílem této práce je analyzovat konflikt v Mali se zaměřením na Maliské ozbrojené síly (FAMA), které jsou jedním z hlavních aktérů tohoto konfliktu. V dlouholetém konfliktu byly Maliské ozbrojené síly podporovány mezinárodním společenstvím finančně, materiálně i výcvikovým úsilím partnerů. Byly také přímo podporovány v boji vojenskými jednotkami Francie a dalších podporovatelů. Přesto nedokázaly porazit povstalecké a teroristické skupiny, ukončit konflikt a obnovit bezpečnost a státní kontrolu nad celým územím státu.

Předkládaná práce proto bude odpovídat na otázku, jaké faktory omezují efektivitu a možnou modernizaci maliských ozbrojených sil z hlediska dostupných lidských zdrojů. Přitom bude práce vycházet z teze, že společenské prostředí a úroveň

rozvinutosti¹ států ovlivňují úroveň lidského potenciálu, kterým mohou ozbrojené síly disponovat. Vedle těchto – převážně vnitřních – faktorů se práce zaměří i na vliv výcvikové mise Evropské unie EUTM na činnost a výsledky maliských ozbrojených sil. EUTM je (resp. by měla být) významným přispěním států Evropské unie k řešení konfliktu. Během své činnosti poskytla vojenský i jiný odborný výcvik tisícům příslušníků maliských ozbrojených sil. Stala se také první mezinárodní vojenskou misí, jejíž velení převzala Armáda České republiky, když se od června 2020 do ledna 2021 ujal velení brigádní generál František Ridzák. Druhým a posledním českým velitelem mise byl od června do prosince roku 2022 brigádní generál Radek Hasala, který ke konci roku 2022 ukončil české působení v misi (Velitelství výcviku – Vojenská akademie, 2022). Činnost a výsledky mise budou analyzovány skrze výše zmíněné faktory ovlivňující lidské zdroje ozbrojených sil a skrze informace získané od přímých účastníků mise.

Jako stěžejní teoretický rámec této práce bude využita studie Anthony Pascala *Are third world armies third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness* (Pascal, 1980). Studie vypracovaná roku 1980 se zaměřuje na působení společenských faktorů na rozvoj schopností ozbrojených sil. Autor ve studii používá případ konfliktu na Blízkém východě. Zde poukazuje na početní a materiální převahu arabských zemí, které vedly sérii válek proti Izraeli. Přes zjevnou výhodu a dlouhodobou přípravu na válku ovšem nebyly ozbrojené síly arabské koalice schopny splnit své úkoly a dosáhnout vítězství nad Izraelem. Pascal pokládá za rozhodující faktor rozdílnou úroveň vyspělosti zúčastněných států (studie zahrnuje také nezúčastněné státy Turecko a Írán), která umožnila vyspělejšímu Izraeli efektivnější využití svých sil k porážce početnějších armád protivníků (Pascal, 1980, s. 23). Pascal se ve své práci zabývá státy Blízkého východu, ale ve své době považuje studii za platnou i pro další rozvojové země Asie, Jižní Ameriky a Afriky. Z tohoto předpokladu vychází i tato práce.

Přestože u konfliktu můžeme pozorovat efekt přelévání do dalších zemí regionu, práce bude geograficky vymezena pouze územím Republiky Mali. Časové vymezení bude zahrnovat období od ledna 2012 do konce roku 2022. Práce bude odpovídat formátu instrumentální případové studie (Drulák, 2008, s. 35) aplikující teorii

1 Míra rozvinutosti bude v této práci měřena údaji o HDI, přístupu k základní infrastruktuře, indexu genderové nerovnosti a dalších relevantních ukazatelích. Použita budou oficiální data OSN a Světové banky.

Anthony Pascala na případ konfliktu v Republice Mali. Práce nejprve představí zkoumaný konflikt a jeho historické a politické pozadí. Dále bude, na základě dosavadních teoretických přístupů a analyzovaných dat, zkoumat rozvoj maliských ozbrojených sil. V dalších kapitolách bude zkoumat působení výcvikové mise EUTM na schopnosti aktérů a z toho plynoucí vliv na vývoj konfliktu.

Vojenskou asistencí a výcvikem poskytovaným rozvíjejícím se zemím se zabývá organizace RAND, která vytváří studie pro ministerstvo obrany Spojených států amerických a další instituce. Práci zkoumající modernizaci vojenského sektoru je studie A. Pascala, M. Kennedyho, S. Rosena a jejich kolektivu *Men and Arms in The Middle East: The Human Factor in Military Modernization* (Pascal, Kennedy, Rosen, 1979), vypracovaná roku 1979 pro americké ministerstvo obrany. Tato studie analyzuje pokrok, kterého dosáhly ozbrojené síly arabských států Blízkého východu mezi dvěma konflikty s Izraelem v letech 1967 a 1973. Kolektiv autorů se zaměřuje na faktory vedoucí k pozorovatelnému rychlému zlepšení vojenských schopností a zdůrazňuje vliv socioekonomické situace a rostoucí úrovně vzdělání ve zkoumaných zemích (Pascal et al., 1979, s. 20). Na tuto práci poté Pascal navázal svou studií s názvem *Are third world armies third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness*. (Pascal, 1980), která je hlavním teoretickým východiskem této bakalářské práce. Práce Jeniffer Taw *The effectiveness of training international military students in internal defence and developement* (Taw, 1993) se zabývá výzvami, které přinášejí vojenský výcvik poskytovaný Spojenými státy zahraničním studentům. Studie zahrnuje šest případových studií vyhodnocujících efektivitu výcviku v rámci americké strategie vnitřní bezpečnosti a rozvoje (Internal defense and developement) (Taw, 1993, s. 9). Problematikou rozvoje ozbrojených sil v Africe se ve své práci *Advancing Military Professionalism in Africa* zabývá i bývalý ministr bezpečnosti Burkiny Faso Emile Ouédraogo (2014). V této studii hledá důvody pomalého postupu modernizace a zaostávání za armádami vyspělého světa (Ouédraogo, 2014).

Širší pojetí konfliktu a jeho vlivu na Evropu nabízí práce Rasmuse Aleniuse Boserupa a Luise Martíneze nesoucí název *Europe and the Sahel-Magreb crisis*. Studie se zaměřuje na bezpečnostní rizika plynoucí z konfliktů v západní a severní Africe a zdůrazňuje nutnost spolupráce evropských zemí se zeměmi zasažených regionů (Boserup, Martínez, 2018, s. 58). Sřet farmářů s pastevcí v regionu západní Afriky zpracovává článek Marka Moritze *Understanding Herder-Farmer Conflicts in West*

Africa: Outline of a Processual Approach (Moritz, 2010). Článek popisuje, ve dvou případových studiích, příčiny a eskalaci konfliktu mezi skupinami s rozdílným způsobem obživy a hledá proměnné vedoucí ke konfliktům ve zkoumaném regionu (Moritz, 2010).

Většina literatury o mezinárodních misích se zabývá misemi na udržení míru. Mimo výcvikovou misi EUTM působí v Republice Mali také řada dalších mezinárodních misí, například vojenská mise AFISMA organizovaná zeměmi organizace ECOWAS² a Africké unie. Ta byla významnou podporou v prvotních fázích konfliktu (Reuters, 2013). V roce 2013 byla AFISMA podřízena misi na udržení míru OSN MINUSMA (African Union, 2013). Operace pro udržení míru (UN peacekeeping operations) jsou často nejviditelnějším způsobem zapojení OSN do konfliktů. V odborné literatuře jsou zastoupeny například publikací *Understanding peacekeeping* (Bellamy, Williams, 2010), nebo prací *UN Peacekeeping in Civil Wars* od Lise Morjé Howard (Howard, 2008), zabývající se studiem tohoto druhu operací v období po konci studené války.

Práce obsahuje tři hlavní části. První (kontextuální) část popíše průběh konfliktu a jeho nejdůležitější aktéry. Jako primární aktéři budou uvedeny skupiny přímo se účastníci bojů, sekundární aktéry zde představují státy a mezinárodní organizace podporující primární aktéry. První část bude obsahovat také historický popis země zaměřený na její vnitropolitický, sociální a demografický vývoj. Dále bude následovat zasazení Republiky Mali do současného geopolitického a demografického rámce, se zaměřením na vývoj konfliktních linií.

Ve druhé (teoretické) části práce budou představeny dosavadní teoretické přístupy k hodnocení konfliktů a ozbrojených sil aktérů. Nejprve budou představena dosavadní teoretická východiska zabývající se konflikty a ozbrojenými silami jejich aktérů. Dále bude tato část pracovat především s teorií Anthony Pascala, která uvádí možné společenské a socioekonomické faktory a bariéry omezující rozvoj a efektivitu maliských ozbrojených sil.

Ve třetí (analytické) části práce budou zkoumané faktory ovlivňující lidské zdroje operacionalizovány a hodnoceny na případu konfliktu v Mali. Jako výzkumná

² Economic Community of West African States (ECOWAS) je regionální hospodářská a ekonomická organizace 15 západoafrických států. Mali patří mezi zakládající členy organizace. Po vojenských převratech v letech 2020 a 2021 bylo členství Mali pozastaveno.

metoda bude použita analýza. Získaná data budou aplikována na zkoumaný případ Republiky Mali a budou také odpovídat na hypotézy plynoucí z teoretické části. Do kapitol věnovaných bariérám rozvoje a výsledkům mise EUTM budou navíc zahrnuty poznatky získané z rozhovorů s přímými účastníky z řad Armády České republiky. Potřebná data budou čerpána z otevřených zdrojů a databází.

1. Kontextuální část

1.1 Historie státu Mali

Nejstarší archeologicky doložené osídlení na území Mali je datováno do doby 2000–1300 př. n. l. v okolí města Gao (Zidek, 2004, s. 10). Prvním významným státním útvarem zde byla Ghanská říše existující od 4. století našeho letopočtu. Ta dosáhla největšího rozmachu v období 8.–11. století, kdy ovládala značnou část západní Afriky. Říše byla roku 1076 dobyta berberskými Almorávidy, ztratila svůj význam a postupně zanikla (Zidek, 2004, s. 12). Na jejích troskách vyrostla muslimská Říše Mali, která se v době mezi 13. a 16. stoletím stala nejmocnějším státem v subsaharské Africe. Na počátku 14. století jí vládl císař Mansa Músa I, který je považován za jednoho z nejbohatších lidí historie. Proslavil se díky své pouti do Mekky, během níž utratil a rozdal velké množství zlata, což v Egyptě vedlo k dlouhodobému poklesu ceny tohoto drahého kovu (Cartwright, 2019).

Maliská říše však od 15. století postupně upadala a její zánik je většinou datován k roku 1670. Z pozice regionální mocnosti ji od 15. století postupně vytlačovala Songhajska říše, která dobyla významná území upadající Říše Mali (Cartwright, 2019). Centrum Songhajska říše leželo v regionech Gao a Timbuktu a na počátku 16. století se stalo centrem vzdělanosti, do kterého proudili učenci z celého muslimského světa (Zidek, 2004, s. 18).

V 17. a 18. století zažívalo dnešní území Mali úpadek vedoucí k sociálnímu rozkladu a hladomorům. Na místě původních říší vedle sebe existovaly kmenové státy a státečky, mezi kterými probíhaly neustálé konflikty (Zidek, 2004, s. 20). Od druhé poloviny 19. století došlo k postupnému kolonizování západní Afriky Francií, která po tvrdých bojích na území dnešního Mali vytvořila kolonii Súdán, zahrnutou ministerstvem kolonií do Francouzské západní Afriky (AOF). Zavádění koloniální správy následně vyvolávalo množství povstání, která však proti moderní francouzské armádě neměla naději na úspěch (Zidek, 2004, s. 30).

Kořeny současného konfliktu můžeme pozorovat již v koloniálním dělení Afriky po Berlínské konferenci roku 1885. Nově navržené hranice, kterými si evropské mocnosti rozdělily Afriku, nerespektovaly demografické a historické souvislosti, což

vedlo k uzavření rozdílných etnik do jednotlivých správních celků nebo naopak k rozdělení jednoho etnika do více kolonií. Britský předseda vlády, Lord Salisbury, tuto situaci v roce 1890 komentoval následovně: „*Nakreslili jsme čáry na mapách v místech, kam noha bílého muže dosud nevkročila. Rozdali jsme si navzájem hory, řeky a jezera, pouze s jedinou překážkou. Totiž že jsme nevěděli, kde přesně tyto hory, řeky a jezera leží.*“ (Kisangani, 2012). Pro Tuaregy znamenaly nové hranice omezení jejich kočovného způsobu života a často také nutnost soužití s černošskými většinami v rámci nových států. Tradiční území zahrnující trasy jejich kočování bylo rozděleno mezi pět nově vzniklých států (Alžírsko, Libye, Mali, Niger a Burkina Faso).

V padesátých letech 20. století byl již v Africe cítit „vítr změny“. Postupný ústup koloniálních mocností vzbudil naději na samostatnost také pro Tuaregy, kteří začali uvažovat o svém vlastním nezávislém státu. Nový stát Azawad měl být ustaven na území dnešního jižního Alžírsku, severního Mali a severního Nigeru. Touha po vlastním státě ovšem nebyla všeobecná. Identita Tuaregů byla více spjatá s vlastními kmeny a kastami a jako národ se za ideou nezávislého státu Azawad nikdy nesjednotili (Keita, 1998).

Mali získalo nezávislost v „Roce Afriky“, tedy v roce 1960, jako Federace Mali (unie Senegalu a Mali). Ta se rozpadla po několika měsících na dva nezávislé státy. Prezidentem nově vyhlášené Republiky Mali se stal Modibo Keita, který nastoupil cestu k tzv. „Africkému socialismu“. Země se již od svého vzniku potýkala s rozsáhlými problémy. Téměř zde neexistoval průmysl, infrastruktura neměla dostatečné kapacity a negramotnost dosahovala hodnoty přes 90 % (Zídek, 2004, s. 42). Navíc berberští Tuaregové se necítili spjati s nově vznikajícím státem. Nedostatečný podíl na moci, či dokonce snahy o vyhlášení vlastního státu vedly k ozbrojenému povstání již v roce 1962. Povstání bylo potlačeno maliskými, alžírskými a marockými ozbrojenými silami až roku 1964 (Keita, 1998). V tomto období Mali nebylo demokratickou zemí, a jedinou existující politickou stranou byl Súdánský svaz – Africké demokratické shromáždění (US-RDA). Ten zavedl socialistickou politiku plánovaného hospodářství, která vedla k ekonomickému a politickému rozvratu (Zídek, 2004, s. 49).

Po neúspěchu v ekonomické oblasti a sporech s maliskou armádou byl Keita v listopadu 1968 svržen armádním pučem. K moci se dostala vojenská junta a v čele státu stanul Moussa Traoré (Zídek, 2004, s. 51).⁴ Nová vojenská vláda se pokusila

⁴ Tím byla zahájena tradice pučů, při kterých se armáda staví do čela státu jako protiváha prezidentů. Tento fenomén je v Mali patrný dodnes.

politicky přeorientovat zemi k Západu a provést ekonomické reformy. Nicméně nedostatek zahraničních investic a problémy způsobené rozsáhlým suchem omezovaly ekonomický rozvoj země (Keita, 1998). Junta měla vládnout pouze dočasně, ale nakonec fakticky vládla 23 let. Roku 1979 se po ekonomických neúspěších transformovala na politickou stranu Demokratický svaz maliského lidu (UDPM), která zůstala u moci až do roku 1991, kdy byla její vláda ukončena vojenským převratem, který vedl Amadou Toumani Touré. Vojenští představitelé však brzy odevzdali moc do rukou civilní správy a navzdory předpokladům se Mali vydalo cestou demokracie (Library of Congress, 2005).

V prezidentských volbách v roce 1992 zvítězil Alpha Oumar Konaré, zakladatel dodnes významné politické strany Aliance za demokracii v Mali, známé jako ADEMA. Konaré demokratizoval Mali a vládl jako prezident až do roku 2002, kdy ho po vítězství ve volbách vystřídal Amadou Toumani Touré – strůjce převratu z roku 1991, nyní kandidující nezávislý kandidát, ovšem s podporou množství politických stran, spolků a asociací (Zídek, 2004, s. 66). Jednalo se tak o historický milník, kdy demokraticky zvolený prezident po skončení mandátu předal moc vítězi dalších demokratických voleb (Library of Congress, 2005).

Ve stejném období pokračovaly snahy o ukončení nepokojů, které probíhaly od června 1990 po vzpouře Tuaregů v severních oblastech. Dohoda se vzbouřenci nazvaná Národní pakt byla podepsána v dubnu 1992. Mírový plán zřizoval nový administrativní region Kidal, sliboval demilitarizaci severních oblastí a začlenění tuarezských bojovníků do řad maliské armády. Plán také zahrnoval programy ke zlepšení ekonomické a politické integrace Tuaregů (Library of Congress, 2005).

V květnu 2006 ovšem vypuklo další povstání. Důvodem byla narůstající nespokojenost Tuaregů s aktuální, ne příliš dobrou, situací, která se od uzavření Národního paktu zlepšovala jen velmi pozvolna. Vedoucí silou tohoto povstání se stala Demokratická aliance 23. května pro změnu (ADC), ve které působilo také mnoho povstalců účastnících se předchozího povstání v devadesátých letech (Rabasa a kol., 2011). Již v červenci 2006 byly mezi vládou a ADC podepsány tzv. Alžírské dohody, které zavazovaly maliskou vládu ke stažení vojáků ze severních regionů a předání kontroly tuarezským bojovníkům formálně začleněným do maliských ozbrojených sil. V podstatě tak maliská vláda předávala správu severní oblasti do rukou Tuaregů, což vedlo k nespokojenosti obyvatel jižní části Mali. Pro Alžírské dohody se tak vžilo označení „Dohody ostudy“ (Váňa, 2017).

Druhá fáze povstání začala o necelý rok později, když se od ADC oddělila skupina nazvaná Aliance Tuaregů Nigeru a Mali (ATNM) a obnovila odzbrojený odpor proti vládním silám. V únoru 2009 se skupina po těžkých ztrátách rozdělila, její vůdce opustil zemi, a druhá fáze povstání tak skončila (Rabasa a kol., 2011).

Roku 2012 vypuklo povstání Tuaregů, které vedlo de facto k občanské válce. Touré byl kvůli neschopnosti vyřešit konflikt sesazen armádním převratem a přinucen abdikovat. Dočasným prezidentem se stal Dioncounda Traoré, který požádal o mezinárodní pomoc při řešení krize a uspořádal volby v létě roku 2013. V těch zvítězil Ibrahim Boubacar Keita, který byl kvůli falšování voleb, korupci a rostoucí nespokojenosti s celkovou situací v Mali sesazen opět armádním pučem, jež proběhl 18. srpna 2020. Vojákům se, pod vedením tzv. Národního výboru pro spásu lidu (CNSP), podařilo ovládnout hlavní město a zajmout vládní představitele. Demokraticky zvolený prezident Ibrahim Boubacar Keita byl donucen rozpustit vládu, parlament i Ústavní soud a vzdát se prezidentského postu. Dočasným prezidentem byl pučisty jmenován bývalý ministr obrany, plukovník ve výslužbě, Bah N'Daw. Dočasným viceprezidentem byl jmenován Assimi Goita, dočasným premiérem se pak stal Moctar Ouane. Pučisté také jmenovali vlastní ministry a jako dočasnou legislativní instituci vytvořili Přejídnou národní radu (CNT).

Mezinárodní společenství požadovalo propuštění zadržených představitelů státu a obnovení demokratického řízení státu. Vojenská junta vyhlásila uspořádání dalších voleb za tři roky. Státy organizace ECOWAS, mající významný ekonomický vliv na Mali, nakonec s pučisty vyjednaly ústupky a uspořádání svobodných voleb za 18 měsíců od puče, tedy v období únor–březen 2022. Prezident Keita opustil zemi a uchýlil se do exilu ve Spojených arabských emirátech.

V lednu 2021 byla vojenská junta, resp. Národní výbor pro spásu lidu (CNSP), rozpuštěna, což byla jedna z klíčových podmínek států ECOWAS. K rozpuštění junty došlo až po pěti měsících od vojenského puče a to především z praktických důvodů. Příslušníci bývalé junty a další vojáci se již úspěšně etablovali ve vládě i v široké státní správě, čímž konsolidovali svou moc. Vlastní existence CNSP se tak stala nadbytečnou a spíše omezovala juntou v jednání na mezinárodním poli a s maliskou opozicí (The Africa Report, 2021).

Dne 24. května 2021 provedla armáda pod vedením dosavadního viceprezidenta Assimi Goita druhý vojenský puč, během kterého zatkla prezidenta, předsedu vlády

a ministra obrany. Goita se svými spojenci tak odstavil od moci část dřívějších pučistů a převzal kontrolu nad státem. Během puče prohlásil, že přechod k demokracii bude pokračovat beze změn, a slíbil zorganizovat volby v průběhu roku 2022. OSN, Africká unie, Evropská unie, USA a organizace ECOWAS převrat odsoudily a požadovaly okamžité propuštění uvězněných politiků. Africká unie a ECOWAS také pozastavily členství Mali do doby, než budou obnoveny ústavní pořádky v zemi.

V lednu 2022 maliský ministr zahraničí oznámil odložení plánovaných voleb až na prosinec 2025. V reakci na toto prohlášení vyhlásily státy ECOWAS sankce. Ty se týkaly uzavření hranic s Mali, zmrazení finančních toků a maliských zdrojů v zahraničí a také odvolání svých zastupitelských sborů z Mali (Reuters, 2022). Mali se tak dostalo do částečné mezinárodní izolace, na což vojenská vláda reagovala sbližováním s Ruskou federací a příchodem ruských vojenských instruktorů, kteří měli nově podporovat maliskou armádu (France24, 2022). V červnu 2022 Assimi Goita podepsal dekret odkládající volby a prodlužující vojenskou vládu o další dva roky.

V průběhu roku 2022 také Francie a další země působící v zemi oznámily postupné stažení svých vojáků z Mali. Důvodem byla politická nestabilita a spolupráce maliských ozbrojených sil s ruskými instruktory a Wagnerovou žoldněrskou skupinou (Aljazeera, 2022).

1.2 Současná situace v Mali

Mali je země ležící v oblasti západního Sahelu. S rozlohou 1,24 milionu km² je velkým státem s nízkou hustotou zalidnění. Populace vzrostla od roku 1960 ze 4 milionů na současných 20 milionů obyvatel, z nichž 67 % je mladších 25 let. Většinu rozlohy tvoří Sahara, jižní oblasti okolo hlavního města Bamaka mají převážně charakter savany a jsou řídké zalesněné. Na území Mali se nacházejí významné nerostné zdroje, především zlato. Podle serveru NS Energy (2020) bylo v roce 2019 v Mali vytěženo 71,1 tun zlata, což z něj činí čtvrtého největšího afrického producenta. I přesto se jedná o jeden z nejchudších a nejméně rozvinutých států světa. United Nations Development Programme (2022) řadí dle úrovně HDI Mali na 186. místo ze 191 sledovaných zemí.

Důležitými tepnami jsou řeky Senegal a především Niger, okolo nichž žije většina obyvatelstva. Geografie tohoto státu je důležitá i pro dnešní situaci, kdy úrodnější jih obývají černošská etnika, zatímco polopouštní a pouštní oblasti na severu obývají převážně berberské a arabské kmeny. Historicky se jedná o etnicky různorodé prostředí, kde již po staletí dávaly jednotlivé skupiny přednost především vzájemnému obchodu před etnickou nevraživostí. Mali je multietnický stát s etnicky dlouhodobě tolerantním společenstvím.⁵

Přibližně 90 % obyvatel se hlásí k islámu, který je zde (stejně jako minoritní křesťanství) ovlivněn tradičním africkým kultem předků (Ezenweke, 2008). Ostatní obyvatelé vyznávají tradiční přírodní náboženství. Jako dědictví francouzského kolonialismu zůstává oficiálním jazykem francouzština, což se ovšem v současné době zhoršených vztahů stává v Mali předmětem společenské debaty (Africanews, 2022).

Největším a nejvýznamnějším kmenem jsou Bambarové, kteří tvoří přibližně třetinu všech obyvatel. Hovoří jazykem bambara, který je využíván i dalšími etniky a tvoří tak alternativu k oficiální francouzštině. Mandinkové, Soninkové, Dogoni, Fulbové, Songhajci a další menší etnika tvoří pestrou mozaiku multietnických jižních a středních oblastí země. Sever obývají převážně berberští Tuaregové a arabští Maurové. Právě severní kmeny tvoří výjimky ve všeobecné etnické toleranci. Kočovní Tuaregové a Arabové zajišťovali po staletí obchodní spojení mezi subsaharskou Afrikou a Středomořím, přičemž černošské obyvatele žijící na jih od Sahary považovaly za potencionální otroky a za obchodní artikl. Tran (2012) uvádí, že na 200 000 obyvatel Mali stále žije v postavení otroků. Po získání nezávislosti a odchodu Francouzů se Tuaregové jen těžko smiřovali s rovnoprávností, či dokonce demografickou převahou černochů. To vedlo, v období od získání nezávislosti, k několika povstáním, která však byla poražena nebo ukončena dohodou. Právě dlouhodobá nespokojenost spojená s příchodem Tuaregů z Libye (po občanské válce v roce 2011) vyústila v povstání a vyhlášení vlastního státu Azawad.

⁵ Jako produkt současného konfliktu probíhají etnické střety, které cíleně rozdmýchávají povstalecké skupiny, a to především v centrální části země (regiony Moptu a Ségou).

1.3 Aktéři konfliktu

1.3.1 Maliské ozbrojené síly

Maliské ozbrojené síly (Forces Armées Maliennes, FAMa) se skládají z armády (Armée de Terre), letectva (Force Aérienne de la République du Mali, FARM), četnictva (National Gendarmerie) a národní gardy (Garde National du Mali). Všechny složky jsou podřízeny Ministerstvu ozbrojených sil a veteránů, četnictvo a národní garda navíc působí také ve prospěch ministerstva vnitra a civilní ochrany (PKSOI 2020).

Primárním úkolem četnictva je zajišťovat vnitrostátní bezpečnost a ochranu majetku se zaměřením na odlehlé venkovské oblasti. Dále se podílí na teritoriální obraně, humanitárních operacích, zpravodajské činnosti a ochraně hranic. Národní garda je vojenská jednotka zodpovědná za ochranu členů vlády, vládních budov, institucí a státního majetku. Spolupracuje také s četnictvem na aktivitách zmíněných výše a svou pozornost věnuje i udržování veřejného pořádku. Součástí četnictva je také jednotka jezdců působících na velbloudech, která je určena k hlídkové službě v severních pouštních oblastech. Maliské ozbrojené síly jsou podporovány také provládními milicemi, jako je například GATIA (Groupe Autodéfense Touareg Imghad et Alliés) skládající se z Tuarégů podporujících maliskou vládu. Její velitel je zároveň generálem regulérní armády (CIA, 2022).

Maliské letectvo (FARM) nedokázalo po vypuknutí konfliktu v roce 2012 poskytnout dostatečnou podporu pozemním vojskům ani jinak zasáhnout proti postupu povstaleckých sil. S příchodem zahraniční vojenské pomoci byla zahájena i modernizace letectva. Byly vyřazeny dosluhující stíhací letouny a protiletdecké střely, které byly nahrazeny užitečnějšími prostředky schopnými podporovat úsilí pozemních sil. Letectvo získalo čtyři lehké bombardovací letouny z Brazílie, čtyři útočné helikoptéry z Ruska, průzkumný letoun darovaný Evropskou unií a dále dva transportní vrtulníky a jeden transportní letoun. Tato obnova, i přes relativně nízký počet strojů, učinila z maliského letectva jednu z nejefektivnějších vzdušných sil regionu.

Vojenské převraty v letech 2020 a 2021 znamenaly postupný odklon od spolupráce se západními vládami a naopak bližší vazby na Rusko. To svými dodávkami v posledních letech značně posílilo letectvo Mali. Byly dodány další útočné

i transportní helikoptéry, drony a také druhý transportní letoun. Nejvýznamnější posilou byla ovšem dodávka dvou proudových letounů pro blízkou vzdušnou podporu a proudových cvičných letounů (vyrobených v Československu). Není vyloučeno, že dokud nebude ukončen výcvik maliských pilotů, budou tyto pokročilejší letouny obsluhováni žoldněři z Wagnerovy skupiny (Oryx, 2022).

Pozemní síly, které tvoří většinu maliské armády, se potýkají se strukturálními problémy, jako jsou korupce, nedostatek finančních i materiálních zdrojů a také přetrvávající nedůvěra mezi armádou a civilními orgány. Na začátku konfliktu nedisponovala armáda dostatkem techniky (ani vojáků) potřebné k úspěšné obraně a udržení severních regionů. Francouzský generál Francois Lecointre, po úvodní návštěvě Mali v roce 2013, komentoval během tiskové konference stav maliské armády následovně: *„Je nedostatečně vybavená a financovaná, špatně vycvičená a je to armáda, která v posledním roce nepoznala nic jiného než porážky, které jí značně oslabily. Její morální síla musí být znovu vybudována“* (Reuters, 2013).

Současný počet příslušníků ozbrojených sil se pohybuje okolo 20 000 vojáků (z nichž 2 000 slouží u letectva) (CIA, 2023), což představuje výrazný nárůst oproti roku 2012, kdy měly ozbrojené síly k dispozici pouze 7 800 vojáků. Po vypuknutí konfliktu narůstal počet příslušníků ozbrojených sil o několik tisíc ročně, až roku 2018 dosáhl současných počtů⁶ (World Bank, 2019). CIA také uvádí přibližně 5 000 příslušníků četnictva a 10 000 příslušníků Národní gardy.

Již před převraty v srpnu 2020 a v květnu 2021 zasáhla maliská armáda (od získání nezávislosti v roce 1960) do politického života země nejméně pětkrát – dva pokusy svrhnout vládu selhaly (rok 1976 a 1978), zatímco další tři puče byly úspěšné (1968, 1991 a 2012) (CIA, 2022). Tyto zkušenosti vedou civilní administrativu v Mali k obezřetnosti a nedůvěře vůči vlastním ozbrojeným silám, které jsou vnímány jako potencionální mocenský konkurent. Zájem civilní vlády o omezení mocenské konkurence tedy paradoxně vede ke snahám o oslabování vlastní armády. Během povstání roku 2012 nebyly Maliské ozbrojené síly schopny efektivně reagovat, utrpěly značné ztráty a byly nuceny kompletně opustit severní regiony. Tato porážka bývá vysvětlována dvěma důvody. První upozorňuje na propustné hranice v rozlehlém a řídko obydleném regionu, kde fungovala pouze slabá kontrola státu. To usnadnilo vznik

⁶ Ani toto množství dostupných sil evidentně nestačí k obnově státní kontroly nad celým územím. Pro porovnání, rozlohou přibližně 15× menší Česká republika měla v roce 2022 k dispozici 27 197 vojáků (Ministerstvo obrany ČR 2022).

přeshraniční spolupráce islamistických a zločineckých skupin, kterou vláda nebyla schopna potlačit. Druhý důvod spojuje porážku se situací v Libyi. Tuaregové bojující na straně Kaddáfího režimu se po jeho porážce stáhli do Mali, přičemž se jim podařilo přivést velké množství zbraní, včetně těch těžkých, jako jsou raketomety, obrněné transportéry nebo dělostřelectvo. V obou případech byly vládní síly poraženy lépe vyzbrojenými a organizovanými silami, které dokázaly využít zranitelnosti omezené státní správy v odlehlých regionech (Boisvert, 2019).

Od té doby byly FAMA znovu vybudovány se značným přispěním vnějších aktérů, především Francie, EU a OSN. Například výcviková mise EU v Mali (EUTM) vycvičila v letech 2013–2022 osm taktických praporek skupin (Groupement Tactique InterArmes, GTIA), z nichž každá byla strukturována jako soběstačná jednotka s vlastní motorizovanou (nebo mechanizovanou) pěchotou, lehkými obrněnými jednotkami, dělostřelectvem, ženisty a dalšími podpůrnými silami. EUTM pozastavila svůj výcvikový program v roce 2022 s odkazem na problémy s aktuální vojenskou vládou, včetně porušování lidských práv a přítomnosti ruských soukromých vojenských kontraktorů. Do té doby také francouzská armáda poskytovala přímou bojovou pomoc maliským bezpečnostním silám a prováděla v Mali protiteroristické operace. Francouzi pozastavili operace v roce 2021 a v srpnu 2022 stáhli své poslední síly, přičemž důvodem byly opět problémy s vojenskou juntou.

Mise na udržení míru OSN v Mali MINUSMA působí v zemi od roku 2013 s úkolem zajišťovat bezpečnost, obnovovat maliské bezpečnostní síly, chránit civilní obyvatelstvo, podporovat národní politický dialog a pomáhat při znovuoobnovení maliských státních orgánů. Ke konci roku 2022 měla MINUSMA k dispozici přibližně 14 000 příslušníků. Maliská vojenská vláda posílila od roku 2020 bezpečnostní vazby s Ruskem, které jí následně poskytlo významný objem vojenského vybavení. V prosinci 2021 uzavřelo Mali smlouvu s ruskou soukromou vojenskou Wagnerovou skupinou, zahrnující poskytování výcviku ozbrojených sil a zajištění bezpečnosti maliským státním představitelům. Od roku 2022 v Mali působilo odhadem 1 000 ruských vojenských kontraktorů (CIA, 2022).

FAMA mají zkušenost také s mezinárodním střetnutím, kde dokázaly splnit svěřené úkoly. V prosinci 1985 proběhl krátký konflikt mezi Mali a sousední Burkinou Faso, jejímž předmětem bylo historicky sporné území známé jako Agacherský pás. Hranice zde nebyla přesně vyměřena a obě země si na tento pruh území dělaly nárok.

Pohraniční incidenty zde probíhaly již mezi lety 1960–1974, ovšem když v prosinci 1985 vyhlásila Burkina Faso sčítání lidu (při kterém asistovala armáda) na území nárokovaném Republikou Mali, zahájily Maliské ozbrojené síly invazi, při které její tankové síly rychle dobyly většinu sporného území. Po pěti dnech bojů bylo dosaženo dohody o příměří. Spor byl oficiálně vyřešen v prosinci 1986, kdy Mezinárodní soudní dvůr v Haagu rozdělil sporné území mezi obě země (Roger, 2015).

Maliské ozbrojené síly se také zúčastnily mírových misí v Demokratické republice Kongo (1960–1964 a 1999), v Libérii (1990), v Sierra Leone (1997) a ve Středoafričské republice (2000) (Forces Armées Maliennes, 2023). Podílely se také na společném projektu G5 Sahel Joint force, který byl spuštěn v roce 2017 jako reakce na zvyšující se aktivity teroristických skupin. Síly vyčleněné pro Joint force měly dohromady čítat 5 000 vojáků a policistů, kteří měli působit do vzdálenosti 50 km od hranic mezi jednotlivými členy skupiny G5 (Mauritánie, Mali, Burkina Faso, Niger, Čad) a zabránit tak teroristickým skupinám ve využívání propustnosti hranic (European Union, 2018). V květnu 2022 ohlásila vládnoucí maliská junta stažení svých sil z projektu (UN News, 2022).

Maliské bezpečnostní síly po celou dobu konfliktu aktivně provádějí operace proti teroristickým skupinám, jakož i dalším povstaleckým skupinám, lokálním milicím a zločineckým skupinám rozmístěným po celé zemi. FAMa v roce 2022 zřejmě kontrolovala pouze 10–20 % centrálních a severních území země. Současně také v jižních regionech, včetně okolí hlavního města, přibývalo teroristických útoků (CIA, 2022).

1.3.2 Tuaregové a nestátní aktéři

Tuaregové patřili k nejvýraznějším odpůrcům francouzské koloniální politiky a jen těžko se smiřovali s nově vytyčenými hranicemi narušujícími jejich kočovný způsob života. Berberští Tuaregové obývali oblasti ležící v Alžírsku, Libyi, Mali, Burkině Faso a Nigeru, a odmítali přijmout roli menšiny ve státech ovládaných černošskou většinou (Zídek, 2004, s. 61). Přestože používají stejný jazyk (Tamasheq) a sdílejí společnou kulturu, jejich identita je definována kmenovými a klanovými vazbami. Tyto vztahy mají často původ v historických událostech a vytvářejí vzájemná spojenectví nebo naopak nepřátelství. Sami Tuaregové se označují za Kel Tamasheq

(„Lidé hovořící jazykem Tamasheq“) nebo Kel Tagelmust („Zahalení lidé“). Společnost je také tradičně rozdělena do kast dělicích příslušníky kmenů na šlechtu, svobodné muže a otroky (Keita, 1998). Tyto faktory následně omezují politickou jednotu Tuaregů.

MNLA

Povstání, které v lednu 2012 zahájilo současný konflikt, iniciovala uskupení Tuaregů a jejich spojenců. Nejvýznamnější z nich byla organizace Národní hnutí pro osvobození Azawadu (Mouvement National pour la Libération de l'Azawad, MNLA). Jednalo se o koalici různých skupin, které spojovalo úsilí o autonomii nebo samostatnost severních regionů. Významnou součástí byly skupiny rebelů účastníci se povstání v devadesátých letech a v roce 2006. Za zakladatele skupiny je považován Ibrahim Ag Bahanga, veterán, který se obou zmiňovaných povstání účastnil. Tomu se společně s dalšími vůdci povstání (Iyad Ag Ghali, Hassan Ag Fagaga, Ahmed Ag Bibi) podařilo zorganizovat a kvalitně vyzbrojit různorodé skupiny Tuaregů i dalších národů žijících v severních oblastech, spojit je pod zastřešující hnutí a tím vytvořit sílu schopnou porazit v přímém střetu Maliské ozbrojené síly (Morgan, 2012).

Ag Bahanga po porážce posledního povstání v roce 2009 odešel do Libye, kde navázal kontakt s Tuaregy působícími v libyjské armádě. Když se v roce 2011 začal v Libyi hroutit režim Muammara Kaddáfího, odešel Ag Bahanga s dalšími Tuaregy zpět do Mali, přičemž se jim podařilo získat značné množství lehkých i těžkých zbraní (Morgan, 2012). V srpnu 2011 však Ag Bahanga zahynul při autonehodě, tedy ještě před samotným vypuknutím povstání. Za nového vůdce organizace byl zvolen Bilal Ag Acherif, synovec zesnulého Ag Bahangy, který zachoval sekulární směřování organizace. To vedlo k odštěpení skupiny Iyad Ag Ghaliho, který také usiloval o vedení MNLA. Politicky zkušený a více nábožensky zaměřený Ag Ghali následně vytvořil skupinu Ansar Dine („Obránci víry“), jejímž cílem mělo být nastolení islámského práva šaría (Váňa, 2017).

MNLA bylo po vypuknutí povstání schopno obsadit regiony Kidal, Gao a Timbuktu, porazit a zatlačit Maliské ozbrojené síly a v dubnu 2012 vyhlásit nezávislý stát Azawad (Váňa, 2017). Po konfliktech s islamistickými skupinami a po zapojení francouzských sil do konfliktu se ovšem vojenská situace rychle změnila, MNLA byla vytlačena ze svých dřívějších pozic a v létě 2013 podepsala příměří s maliskou vládou (BBC, 2013).

Ansar Dine

Organizaci Ansar Dine založil v prosinci 2011 Iyad Ag Ghálí po svém neúspěšném pokusu ovládnout MNLA a proměnit ji v organizaci sledující náboženské cíle. Iyad Ag Ghálí je výraznou postavou celého konfliktu a zdatným protivníkem maliské vlády. Pochází ze šlechtické rodiny Tuaregů ze severního regionu Kidal. V 80. letech sloužil jako žoldněř v Cizinecké legii plukovníka Kaddáfího v Libyi, poté se v 90. letech účastnil povstání Tuaregů proti maliské vládě (Cold-Ravnkilde, Ba, 2022). Po uzavření příměří a normalizaci vztahů s vládou působil v roce 2003 jako vyjednaváč během jednání o propuštění unesených turistů, převážně občanů Německa, které unesla salafistická skupina GSPC. V následujících letech vyjednával během dalších případů únosů (BBC, 2012). V roce 2008 byl jako diplomat vyslán do Saudské Arábie, kde však navázal úzké vztahy se saudskoarabskými islamisty, načež byl odvolán a vrátil se zpět do Mali (Cold-Ravnkilde, Ba, 2022).

Ansar Dine, na rozdíl od konkurenční MNLA, neusilovala o nezávislý Azawad, ale o zavedení práva šaría v celém Mali (Kosciejew, 2012). Přesto počátkem roku 2012 spolupracovali během povstání proti maliské vládě. To se ovšem změnilo po ovládnutích severních oblastí, kdy se rozhořely spory mezi sekulárními a nábožensky radikálními povstanci (Mapping Militant Organizations, 2018). Po vojenském puči, který v březnu 2012 svrhl maliskou vládu, se islamistům z Ansar Dine a jejich spojencům z AQIM a MOJWA podařilo vytlačit MNLA a maliské síly a ovládnout rozsáhlé severní oblasti Mali. Na obsazených územích došlo záhy k zavedení práva šaría a také k ničení památek světového kulturního dědictví UNESCO (US Department of State, 2018). Na vrcholu svého úspěchu organizace ovládala území o velikosti Texasu. Po zásahu francouzské armády byla ovšem rychle vytlačena z důležitých sídel, nebyla však zcela poražena a pokračovala v boji proti jednotkám Francie, Mali, OSN a také proti konkurenčním povstaleckým skupinám. Ansar Dine byla také přes příbuzenské vztahy Ag Ghálího propojena s islamistickou organizací AQIM (Al-Kaida Islámského Magrebu). V březnu 2017 ohlásila Ansar Dine, AQIM a další skupiny uzavření spojení následované sloučením do organizace JNIM (Mapping Militant Organizations, 2018).

AQIM

Al-Kaida Islámského Maghrebu (AQIM) je alžírská salafistická skupina založená během občanské války v Alžírsku roku 1998, tehdy ještě jako skupina GSPC (Groupe Salafiste pour la Predication et le Combat). Od roku 2006 je propojená s Al Kaidou. Skupina organizovala v oblastech jižního Alžírsku a severního Mali obchod s drogami, zbraněmi a také únosy za účelem získávání výkupného. AQIM zasáhla do konfliktu v Mali jako spojenec skupiny Ansar Dine. Zatímco v Mali byla skupina vytlačena během francouzské protiofenzivy, její severní křídlo bylo současně pod útokem alžírských sil. V roce 2017 se AQIM stala součástí nově vzniklé organizace JNIM (Mapping Militant Organizations, 2018).

CMA, Platforme

V letech 2014 a 2015, po třech letech bojů nestátních aktérů proti vládě, došlo ke spojení různých ozbrojených skupin do dvou koalic. CMA (Coalition des Mouvements de l'Azawad) a Platforme (La Platforme des mouvements du 14 juin 2014 d'Alger nebo Platforme des mouvements d'autodéfense). CMA vznikla spojením původní MNLA s dalšími skupinami a v jejím čele stanul Bilal Ag Acherif.

Skupina Platforme byla naopak složena ze skupin podporujících maliskou vládu, z nichž nejvýznamnější byla skupina GATIA (Geneva Academy, 2022). Mezi oběma koalicemi a vládou, i mezi koalicemi navzájem, docházelo k ozbrojeným střetům. Existence dvou odlišných koalic naznačuje přítomnost mnohočetných a odlišných nároků vůči státu Mali. Jediným jasným rozlišovacím znakem mezi dvěma koalicemi ozbrojených skupin je to, že hnutí CMA důsledně prosazovala nároky na sebeurčení, zatímco skupiny sdružené v Platformě usilovaly o vyřešení stávajících politických a sociálně-ekonomických nesnází v unitárním státě Mali. V červnu 2015 byla podepsána mírová dohoda mezi koalicemi a vládou, která měla zaručit vyšší úroveň autonomie obyvatelům severních regionů (Nyirabikali, 2015). Výsledky dohody ovšem nenaplnily optimistická očekávání. Většina bodů dohody nebyla naplněna, nebo byla zcela ignorována, a body, které naplněny byly, nepřinesly významnější zlepšení situace (Reliefweb, 2020).

JNIM

Organizace Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM), v překladu „Skupina na obranu islámu a muslimů“, vznikla v březnu 2017 uzavřením spojení mezi Ansar

Dine, AQIM a dalšími skupinami bojovníků. Jejího vedení se ujal dosavadní vůdce Ansar Dine, zkušený Iyad Ag Gháli. Jeho ohlášeným cílem je pokračovat v boji proti vládním silám a proti silám zahraničních podporovatelů vlády. Sjedená organizace zahrnuje skupiny Tuaregů, Arabů a Fulbů, které operují na územích zahrnujících severní a centrální regiony Mali a severní regiony sousední Burkiny Faso. Násilné útoky provedené skupinami z JNIM tvořily v roce 2020 až 64 % všech útoků spáchaných islamisty v celém regionu Sahelu. Jednotlivé skupiny přitom působí relativně samostatně, s vlastním velením a organizováním vlastních útoků (Eizenga, Williams, 2020).

Nejaktivnější z nich je skupina Force de Libération du Macina (FLM), známá také jako Katiba Macina. FLM působí především v regionu Mopti ve středním Mali a v přilehlých regionech Burkiny Faso. Skupina je složena především z Fulbů, což v rámci Mali vedlo ke stigmatizaci tohoto etnika a následným represím proti jeho příslušníkům. Toho skupina využívá k další rekrutaci a efektivně tak rozdmýchává etnický konflikt (Eizenga, Williams, 2020). Skupině se podařilo z části území vytlačit vládní síly a zavést striktní právo šaría. V letech 2018–2020 se více než 75 % útoků a souvisejících úmrtí připisovaných JNIM odehrálo v oblastech ovládaných FLM. Skupina se také zaměřila na civilisty více než kterákoli jiná skupina JNIM. Přes 80 % útoků spojovaných s JNIM, které se zaměřovaly na civilní obyvatelstvo, se odehrálo ve středním Mali a na severu Burkiny Faso a jsou přisuzovány FLM (Eizenga, Williams, 2020).

V severních regionech je JNIM schopna podnikat efektivní útoky a přepadat Maliské ozbrojené síly, úspěšně útočí také na francouzské síly a na vojáky OSN působící v misi MINUSMA. V únoru 2020 maliská vláda vyzvala JNIM k mírovým jednáním. JNIM jako podmínku k jednání požadovalo odchod francouzských sil a mise MINUSMA z Malí. Během jednání s vládou nadále pokračovaly útoky, které měly za následek desítky mrtvých maliských vojáků. V roce 2021 násilnosti ještě zesílily a bombové útoky měly za následek ztráty na životech také mezi vojáky Francie (Geneva Academy, 2022). Skupina i přes značné ztráty utrpěné během protiútoků FAMa a mezinárodních sil zůstává i nadále jedním z nejvýznamnějších aktérů současného konfliktu (Geneva Academy, 2022).

ISGS

Islámský stát na Velké Sahaře (ISGS) byl založen v květnu 2015 jako odštěpek Al Mourabitoun, skupiny spojované s Al-Káidou v islámském Maghrebu (AQIM). Je považována za regionální odnož Islámského státu (IS) působící v Mali, Nigeru a Burkině Faso. Zatímco konkurenční JNIM slíbila věrnost Al-Káidě, ISGS slíbila věrnost Islámskému státu, který tuto skupinu v říjnu 2016 uznal jako svou přidruženou organizaci v západní Africe (Pellerin, 2019).

Od svého založení vede skupina ozbrojený boj proti maliské vládě. Intenzita jejích útoků se v posledních letech zvyšuje, například v roce 2020 jí bylo přisuzováno přes 50 % všech úmrtí způsobených útoky povstalců. V 2020 byla hlášena zvýšená intenzita útoků povstalců v celém sahelském regionu, které měly celkově za následek 4 250 obětí, což bylo o 60 % více než v roce předešlém (Africa Center for Strategic Studies, 2020). V letech 2021 a 2022 útoky páchané ISGS ještě zesílily. Skupina byla schopna organizovat komplexní útoky s podporou dronů, dělostřelectva a VBIED⁷ na základny maliských ozbrojených sil a způsobovat vysoké ztráty vládním vojskům. Příkladem může být komplexní útok vedený proti základně FAMA ve městě Tessit v regionu Gao, ke kterému došlo v srpnu 2022. Při útoku bylo zabito nejméně 42 vládních vojáků, další desítky byly zraněny (Al Jazeera, 2022). ISGS je schopen způsobovat ztráty také francouzským silám, přestože silné protiútoky Francouzů vedly k významnému oslabení skupiny, včetně zajetí nebo zabití vůdců skupiny (Liberation, 2022).

Zpočátku probíhala jistá obezřetná forma spolupráce a kooperace mezi ISGS a JNIM, od roku 2018 probíhají mezi těmito konkurenčními organizacemi v regionech severního a centrálního Mali ozbrojené střety. V letech 2019–2022 stály boje mezi zneprátelenými skupinami život stovky bojovníků ISGS, což vedlo k jeho částečnému ústupu, zatímco konkurenční JNIM úspěšně získával pozice v dalších zemích západní Afriky. Početné protiteroristické operace maliských sil podporované Francií mají nicméně za následek snížení intenzity vzájemných bojů mezi islamisty, protože pro konkurenční skupiny je příliš náročné vést boj současně na dvou frontách (Bolpagni, 2022).

⁷ Vehicle Borne Improvised Explosive Device (VBIED), je výbušné zařízení přepravované ve vozidle. Vozidlo může být odstaveno a následně odpáleno na dálku, nebo obsluhováno sebevražedným útočником. Právě tuto taktiku sebevražedných útočníků používají bojovníci ISGS k útokům na maliské základny.

Mimo popsané skupiny se konfliktu účastní velké množství dalších menších skupin pocházejících z rozdílných regionů a etnického zázemí. Tyto skupiny mají často povahu obranných milicí místních komunit, které jsou vytvářeny za účelem zajištění bezpečnosti ve vznikajícím politickém a bezpečnostním vakuu. Mezi těmito skupinami v průběhu konfliktu vznikají vzájemná spojení nebo nepřátelství, běžné jsou též zániky jednotlivých skupin s přechodem členů do jiných organizací.

1.3.3 Zahraniční aktéři

Francie

Francie si jako bývalá koloniální velmoc dlouhodobě udržovala v regionu západního Sahelu významný politický a ekonomický vliv. Když v roce 2012 povstalci ovládli severní regiony, a centrální a jižní regiony se ocitly v přímém nebezpečí, požádal přechodný maliský prezident Dioncounda Traoré o vojenskou pomoc OSN a Francii. Kromě ohrožení ekonomických zájmů panovala ve Francii také obava z porážky maliského státu, díky které by teroristické skupiny mohly získat vlastní území a zdroje. Dále panovala obava z propagandy povstalců, která by mohla ovlivňovat maliskou komunitu ve Francii (Gedyk, 2022, s. 23).

Operace Serval

V lednu 2013 zahájila francouzská armáda a letectvo, na rozkaz prezidenta Françoise Hollanda, vojenskou operaci Serval. Prezident Hollande stanovil cíle operace následovně: zastavit postup povstalců, asistovat maliským silám při obnovení kontroly nad celým územím státu, zničit vojenskou sílu teroristů, vyhledat a zachránit zajatce a rukojmí (Gedyk, 2022, s. 23).

Narychlo shromážděné francouzské jednotky doplněné o bojeschopné jednotky FAMA, s významnou podporou francouzského letectva, převzaly iniciativu konfliktu a rychle obnovily kontrolu nad dříve ztraceným územím. Město Timbuktu bylo osvobozeno 26. ledna a na začátku února zůstalo pod kontrolou povstalců jen nevelké hornaté území. To se ovšem rychle stalo útočištěm přeživších povstalců. Po vojenském úspěchu byly zahájeny stabilizační operace k nalezení a zničení zbylých povstalců a konsolidaci státní moci na dobytých územích (Spet, 2015, s. 73).

Operace Barkhane

Operace Serval byla v srpnu 2014 transformována do Operace Barkhane, která měla širší rámec působnosti. Francouzské a spojenecké síly začaly působit v celém regionu označovaném jako G5 Sahel, čímž komplikovaly povstalcům přechod přes dříve nechráněné hranice mezi státy (Gedyk, 2022, s. 24). Mise se účastnili také vojáci z dalších evropských zemí a ze zemí skupiny G5 Sahel. Mezi lety 2014–2022 počet střetů narůstal a s tím i ztráty na straně francouzských vojáků. Například v listopadu 2019 zemřelo 13 francouzských vojáků po srážce dvou vrtulníků v bojové zóně, což představovalo největší ztrátu od roku 1983 (Reuters, 2019). V roce 2020 potom, během 70 vojenských operací, francouzská armáda (spolu s místními silami) zlikvidovala v oblasti působení více než 430 bojovníků ISGS a přibližně také 230 bojovníků JNIM (Bolpagni, 2022). Přes nesporné úspěchy na taktické úrovni nedokázala mise zabránit narůstání násilí a opětovnému postupu povstaleckých a teroristických skupin.

V únoru 2022 ohlásil francouzský prezident Emmanuel Macron stažení francouzských vojáků působících v protiteroristické operaci Barkane z Mali. Spolupracující mise Takuba složená ze speciálních sil evropských armád⁸ se také stáhla z Mali a obě operace přesunuly svou hlavní pozornost na Niger. Stažení bylo ohlášeno po ochlazení diplomatických vztahů, které vyvrcholilo odvoláním francouzského velvyslance z Mali. Mise byla oficiálně ukončena v listopadu 2022. Ke zhoršení vnímání role Francie došlo také na občanské úrovni. S nárůstem násilí a útoků v zemi mnozí obyvatelé nyní kritizují neuspokojivé výsledky francouzských protiteroristických operací. Narostl také počet obyvatel žádajících úplný odchod francouzských sil, které považují za okupační vojska koloniální mocnosti (CBAP, 2022). Novou strategií Francie v regionu je navazování bližší spolupráce s přímořskými státy (např. Pobřeží slonoviny, Togo nebo Benin) a zabránit hrozbě rozšíření teroristických skupin na jejich území (Powell, 2022).

MINUSMA

Mise na udržení míru OSN v Mali, United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA), byla zahájena v dubnu 2012 na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN číslo 2100. Rada bezpečnosti jednohlasně odsoudila teroristické aktivity povstalců a souhlasila s vysláním mírové mise do Mali. Mise měla disponovat 11 200 vojáků a 1 140 policisty. Většinu příslušníků mise tvoří vojáci 8 Operace Takuba se účastnili také příslušníci českých speciálních sil z 601.SKSS z Prostějova.

a policisté z afrických zemí (Čad, Senegal, Egypt, Niger, Togo a další), významným přispěvatelem je také Bangladéš. V červenci 2013 MINUSMA, která již měla na místě 6 000 příslušníků, převzala odpovědnost za bezpečnost v Mali od Francie, současně převzala také velení nad jednotkami mise AFISMA. Mise měla také podporovat dočasnou vládu v implementaci plánu na uspořádání prezidentských voleb (Al Jazeera, 2013).

V červnu 2014 Rada bezpečnosti OSN jednomyslně schválila rezoluci číslo 2164, která rozšířila úkoly mise o podporu při obnově bezpečnostního sektoru, ochranu lidských práv v zemi a podporu politického dialogu a národního usmíření. Během svého působení v konfliktu se MINUSMA stala nejnebezpečnější misí, jelikož do konce roku 2022 zemřelo přes 280 jejích příslušníků (United Nations, 2022). Ozbrojené skupiny považují misi MINUSMA, kvůli její podpoře maliské vlády, za nepřátelskou. Patroly mise se pak často stávaly obětí ozbrojených útoků, což vedlo k omezení aktivit v odlehlých oblastech a většímu uzavření mise na vlastních základnách. Vysoké ztráty jsou způsobeny také nedůvěrou obyvatelstva, které obviňuje příslušníky mise z porušování lidských práv a ze sexuálního násilí. Páchání násilí na civilistech ve jménu boje proti terorismu pak může představovat vítanou výhodu pro teroristické skupiny, kterou mohou využít pro nábor nových členů (Bernal Fabra, 2022, s. 37–38).

Přesto byla mise významným partnerem francouzských a maliských sil v protiteroristickém boji. Podílela se na poskytování zpravodajských informací, budování protiteroristických schopností vládních sil, policejní činnosti, udržování bezpečnosti v regionech a také v odvetné činnosti proti povstalcům, která vedla k zadržení útočníků (Bernal Fabra, 2022, s. 43). V současnosti má mise mandát platný do 30. června 2023.

Rusko

První maliský prezident, Modibo Keita, navázal diplomatické vztahy se SSSR ihned po získání samostatnosti. Ve vzájemné spolupráci viděl totiž příležitost ke zmenšení závislosti na Francii. Moussa Traoré, který se dostal k moci díky převratu v roce 1968, navázal bližší vztahy se západními zeměmi, přesto spolupráce s Východem zůstala v oblasti zbrojení na vysoké úrovni. Maliské ozbrojené síly zůstaly zcela závislé na dodávkách materiálu a pomoci instruktorů ze SSSR (Department of State, 1976, s. 28). Po rozpadu SSSR přetrvala vojenská spolupráce mezi Republikou Mali a Ruskou federací.

Rusko se začalo v Mali významněji angažovat po puči v roce 2020, kdy se objevily zprávy o možném zapojení Ruska do samotného převratu skrze v Rusku vycvičené pučisty (např. Deutsche Welle, 2020). Následoval odklon maliské vládnoucí junty od Francie a spojenců z organizace ECOWAS, kteří kritizovali svržení demokratické vlády v zemi. Jejich pozici partnera nahradilo právě Rusko, přičemž vzájemná spolupráce se ještě prohloubila po druhém puči v roce 2021. Rusko se stalo významným dodavatelem zbraní a hospodářské pomoci maliské juntě, jelikož v listopadu 2022 přislíbilo dodat tisíce tun ropných produktů, hnojiv a obilí (Al Jazeera, 2022).

Ruská žoldněřská Wagnerova skupina prokazatelně operuje v zemi od prosince 2021. Bylo pozorováno množství jejich přesouvajících se techniky a satelitní snímky také odhalily budování vojenských základen. Ruští diplomaté přítomní na zasedání Rady bezpečnosti OSN potvrdili, že Wagnerova skupina poskytuje výcvik dvěma stovkám maliských vojáků. Žoldněři se také přímo účastní bojů proti povstaleckým skupinám po boku FAMA. Skupina se účastnila i řady incidentů, které vyústily v usmrcení civilních osob. Nevládní organizace ACLED nashromáždila data, která ukazují, že mezi lednem a dubnem 2022 se Wagnerova skupina účastnila devíti incidentů, při kterých zemřelo 456 civilistů (CBAP, 2022).

Svržení demokratické vlády a ústup dřívějších spojenců umožnily posílení pozice Ruska, které se bude snažit udržet Mali mimo vliv liberálních demokracií. Současné ruské akce na Ukrajině ukazují na reálnou možnost akcelerace brutality konfliktu v Mali, které by mohlo vést k posílení pozic teroristů a destabilizaci širšího regionu (CBAP, 2022).

1.4 Průběh konfliktu

V roce 2012 vypukl ozbrojený konflikt, když Tuaregy tvořené Národní hnutí pro osvobození Azawadu (MNLA) rychle obsadilo severní oblasti Mali a vyhlásilo nezávislost vlastního státu nazvaného Azawad. Ten však nebyl mezinárodně nikým uznán. MNLA spolupracovala s řadou dalších skupin, z nichž nejvýznamnější byly islamistické skupiny Ansar Dine a Al-Kaida islámského Maghrebu. Tyto však po stažení maliské armády rychle převzaly kontrolu nad většinou Azawadu a začaly zavádět vlastní vládu a právo šaría. V lednu 2013, na žádost prozatímní maliské vlády, zde vojensky intervenovala Francie.

Francouzské a maliské armádě se následně podařilo vojensky znovu obsadit celé území severního Mali. Konflikt tím však neskončil. Islamistické skupiny využily (a stále využívají) propustnost hranic slabých států západního Sahelu k teroristickým útokům a také rozsáhlou chudobu místního obyvatelstva k rekrutování nových členů. Tento konflikt se i přes rozsáhlou vojenskou a hospodářskou podporu od mezinárodního společenství stále nepodařilo uspokojivě vyřešit, spíše naopak. Počet islamistických a jiných bojujících milicí stále roste a ani mnohostranná mezinárodní intervence nedokázala konflikt ukončit.

Jako počátek konfliktu bývá uváděn útok MNLA na město Menaka, který proběhl 17. ledna 2012. V březnu pak armádní důstojníci sesadili prezidenta Toureho s obviněním, že se nedokázal účinně vypořádat s povstáním Tuaregů. Africká unie v reakci na puč pozastavila členství Mali (BBC, 2020). Vojensky byla první část střetu charakterizována rychlým postupem povstalců z MNLA, kteří již na začátku dubna 2012 drželi všechna významná města regionu. Své vojenské cíle tím považovali za splněné a tak mohli 6. dubna 2012 deklarovat nezávislost obsazeného území na Mali a vyhlásit samostatný stát Azawad (Váňa, 2017, s. 37–38). V létě pak Ansar Dine a AQIM převzaly kontrolu nad většinou dobytého území od MNLA, začaly zavádět právo šaría a ničit historické artefakty. V listopadu organizace ECOWAS rozhodla o zásahu na podporu maliské vlády poté, co povstalci zahájili postup do centrálních regionů (BBC, 2020).

V lednu 2013 zahájila Francie intervenci s cílem znovuobnovení územní celistvosti Mali. Do konce měsíce ovládala společně s FAMa všechna důležitá města

a byly zahájeny stabilizační operace. V únoru byla zahájena výcviková mise EUTM. V červnu maliská vláda podepsala mírovou dohodu s MNLA. Mise MINUSMA přebrala odpovědnost za bezpečnost od Francie v červenci, již na podzim se ovšem bezpečnostní situace zhoršila a ozbrojených útoků přibývalo (BBC, 2020).

Během května 2014 povstalci z MNLA opět obsadili sídla v severních regionech, čímž skončilo křehké příměří podepsané během předchozího roku. V září se v Alžírsku sešli zástupci vlády a povstalců k projednání budoucí mírové dohody (BBC, 2020). Ta je úspěšně dokončena v květnu 2015 podpisem Smlouvy o míru a národním usmíření. Islamisté se podpisu dohody neúčastnili a bezpečnostní situace tak zůstala nadále neuspokojivá (BBC, 2020). Stupňovaly se také útoky na mezinárodní síly, především na příslušníky mise MINUSMA. V srpnu 2016 ztráty mise přesáhly 100 mrtvých, což z Mali činí jedno z nejnebezpečnějších působišť misí na udržení míru OSN (BBC, 2020).

Vojáci FAMA v tomto období začali spolupracovat s bývalými povstalci z řad Tuaregů na zajišťování bezpečnosti, společné patroly se ovšem stávaly terčem útoků islamistů (BBC, 2020). V březnu 2017 se islamistické skupiny spojily do společné organizace JNIM, která byla zodpovědná za většinu útoků v zemi. V roce 2017 také rostla intenzita dlouhodobě doutnajícího konfliktu mezi etniky Dogonů a Fulbů v centrálním Mali. Během vzájemných útoků umírají desítky civilistů (Benjaminsen, Ba, 2021, s. 11). Pokračující útoky zneprátelených skupin se nedařilo omezovat ani v následujících letech. Ztráty na životech civilistů i vojáků nadále narůstaly, zejména v centrálních a východních regionech (ACLED, 2020). Po srpnovém puči roku 2020 se moci ujala vojenská junta a prezident Keita byl donucen k rezignaci. Organizace ECOWAS a mezinárodní společenství žádaly od junty vypsání demokratických voleb do února 2022. V květnu 2021 však proběhl druhý puč během devíti měsíců, tentokrát pod vedením dosavadního viceprezidenta Assimi Goity. Mezinárodní společenství převrat odsoudilo, ECOWAS a Africká Unie pozastavily členství Mali do obnovení ústavních pořádků v zemi. Nová vojenská vláda také odložila konání demokratických voleb na rok 2025.

Na základě nedemokratické vývoje v zemi se diplomatické vztahy dosavadních spojenců s vojenskou juntou zhoršily, což v roce 2022 vedlo Francii a další významné aktéry k postupnému stažení svých sil ze země. Novým strategickým partnerem vojenské junty se stalo Rusko.

1.5 EUTM

Práce na zřízení výcvikové mise Evropské unie v Mali byla zahájena na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2071 z 12. října 2012. Rezoluce trvá na obnovení územní celistvosti Republiky Mali, vyzývá k ukončení bojů a hledání politického řešení sporu. Dále vyzývá všechny členské státy OSN a regionální a mezinárodní organizace k podpoře maliských ozbrojených sil formou výcviku a materiální a další pomoci (UNSC, 2012).

Dne 24. 12. 2012 prezident Republiky Mali oficiálním dopisem požádal Evropskou unii o pomoc při zajištění územní celistvosti země a o zřízení výcvikové mise v Mali. Na základě tohoto kroku přijala Evropská rada rozhodnutí 2013/34/CFSP ze dne 17. ledna 2013 o vojenské misi Evropské unie s cílem přispět k výcviku maliských ozbrojených sil (EUTM Mali).

Rozhodnutím byla zřízena výcviková vojenská mise, která měla působit v jižní části Mali. EUTM neměla mandátem povoleno účastnit se bojových operací. Mise měla fungovat v úzké spolupráci s OSN a organizací ECOWAS. Bylo rozhodnuto o mandátu mise s trváním 15 měsíců a jejím prvním velitelem byl určen brigádní generál Francois Lecointre z francouzské armády. Jeho velitelství mělo sídlit přímo v Mali, podpůrná buňka měla být potom zřízena v Bruselu.

První vojáci EUTM přijeli do Bamaku 8. února 2013. Mise byla oficiálně zahájena rozhodnutím rady 2013/87/CFSP ze dne 18. února 2013, která s okamžitým účinkem zmocnila velitele mise k zahájení plnění úkolů mise. Rozhodnutí také výslovně vyjímá z účasti na misi (včetně financování mise) Dánsko, které se mise neúčastní. Po tomto rozhodnutí byla mise v Bamaku 20. února 2013 zahájena. V současné době probíhá pátý mandát mise.

První mandát (2013–2014)

První mandát EUTM Mali byl schválen dne 17. ledna 2013. V rozhodnutí byly definovány principy mise shrnuté v následujících bodech:

- Evropská unie vede na jihu Mali vojenskou výcvikovou misi (EUTM Mali). Jejím úkolem je poskytovat vojenské a výcvikové poradenství maliským ozbrojeným silám (FAMa) působícím pod kontrolou legitimních civilních orgánů s cílem přispět k obnově jejich vojenských kapacit, které umožní provádění vojenských operací zaměřených na obnovení územní celistvosti Mali a snížení hrozby, kterou představují teroristické skupiny. EUTM Mali se neúčastní bojových operací.

- Cílem EUTM Mali je reagovat na operační potřeby FAMa prostřednictvím poskytování:

- 1 Vojenského a dalšího výcviku ve prospěch FAMa.

- 2 Školení a poradenství v oblasti velení a řízení, logistického řetězce a lidských zdrojů, jakož i školení v oblasti mezinárodního humanitárního práva, ochrany civilistů a lidských práv.

- 3 Činnosti EUTM Mali jsou prováděny v úzké koordinaci s ostatními aktéry zapojenými do podpory FAMa, zejména s Organizací spojených národů (OSN) a Hospodářským společenstvím států západní Afriky (ECOWAS).

Druhý a třetí mandát (2014–2016, 2016–2018)

Schválením rozhodnutí Rady 2014/220/CFSP ze dne 15. dubna 2014 byl zahájen druhý mandát EUTM Mali bez výrazných změn oproti prvnímu (viz výše). Druhý mandát mise byl schválen do 18. května 2016. Třetí mandát byl zahájen přijetím rozhodnutí Rady 2016/446/CFSP ze dne 23. března 2016. Tento mandát prodloužil působení mise do 18. května 2018 a rozšířil sféru odpovědnosti ve třech klíčových oblastech:

- Oblast odpovědnosti byla rozšířena po řeku Niger a nově zahrnovala také města Timbuktu a Gao.

- Byl zahájen výcvik prostřednictvím decentralizovaných výcvikových aktivit pro jednotky a velitelství vojenských regionů.

- Byla zahájena podpora platformy G5 Sahel s cílem zlepšit interoperabilitu FAMA při spolupráci armád G5 Sahel.

Čtvrtý a pátý mandát (2018–2020, 2020–2024)

Rozhodnutím Rady 2018/716/SZBP ze dne 14. května 2018 byl zahájen čtvrtý mandát mise. V rámci tohoto byla podpora G5 Sahel posílena prostřednictvím výcviku a poradenské činnosti. Mandát mise byl prodloužen do 18. května 2020. Po strategickém přezkoumání se Rada EU rozhodla prodloužit mandát výcvikové mise Evropské unie v Mali do 18. května 2024. Poprvé byl tak mandát prodloužen o 4 roky. Oblast působnosti mise byla rozšířena na celé území Mali (navíc také na území Nigeru a Burkiny Faso). Od schválení pátého mandátu v březnu 2020 byly strategickými cíli mise:

- Přispívat ke zvyšování schopností maliských ozbrojených sil působících pod kontrolou politických orgánů.
- Udržet zlepšení, kterých bylo dosaženo od roku 2013.
- Přispívat k politické stabilizaci a zlepšení bezpečnostní situace v Mali prostřednictvím implementace dohod vycházejících z Alžírské mírové dohody.
- Podporovat obnovení územní celistvosti a právního státu v Mali.
- Podporovat G5 Sahel prostřednictvím konsolidace a zlepšení operačních schopností jejích společných sil, posílení regionální spolupráce při řešení společných bezpečnostních hrozeb, zejména terorismu a nezákonných aktivit (především obchodu s lidmi).

Za účelem dosažení těchto cílů zakládá EUTM Mali své aktivity na 4 pilířích:

- 1 Výcvik maliských vojenských jednotek.
- 2 Poradenství poskytované na všech úrovních FAMA.
- 3 Podílení se na zlepšení systému vojenského vzdělávání.
- 4 Poradenství a školení poskytované velitelským strukturám společných sil G5 Sahel.

(Ministerio de Defensa, 2023)

2. Teoreticko-metodologická část

2.1 Přístupy k hodnocení konfliktů a ozbrojených sil aktérů

Vojenskou asistencí a výcvikem poskytovaným rozvíjejícím se zemím se zabývá organizace RAND, která vytváří studie pro ministerstvo obrany Spojených států amerických a další instituce.

Studie zpracovaná v organizaci RAND a financovaná americkou vládou *The effectiveness of training international military students in internal defence and development* (Taw, 1993) zahrnuje šest případových studií zkoumajících výsledky amerického výcvikového programu IDAD⁹ poskytovaného rozvíjejícím se zemím. Šest zkoumaných zemí je rozděleno do tří geografických regionů: Honduras–Salvador, Thajsko–Filipíny a Senegal–Libérie. V každé dvojici byla vyhodnocena jedna země jako úspěšná (Honduras, Thajsko a Senegal), a jedna země jako neúspěšná (Salvador, Filipíny a Libérie) (Taw, 1993, s. 9). Přesto u všech zkoumaných zemí zvýšil výcvik poskytovaný Spojenými státy technické a taktické schopnosti jejich ozbrojených sil. Výcvikový program IDAD se ukázal jako vhodný pro ozbrojené síly Senegalu, kde byli vojáci absolvující výcvik přínosem pro společnost nejen během, ale také po ukončení vojenské kariéry, kdy se uplatnili ve vysokých pozicích v civilní sféře (s. 13).

Senegalští vojáci s podporou civilní sféry úspěšně dokončovali projekty budování cest, klinik a škol, a to i bez pomoci amerických instruktorů. Na případech afrických zemí lze dobře demonstrovat, jak podstatnou roli pro rozvoj ozbrojených sil hrají příznivé politické podmínky. Kontrastem k úspěšnému Senegal byl Libérie, jejíž ozbrojené síly byly cíleně omezovány prezidentskou administrativou. Vojáci Libérie nebyli po absolvování výcviku schopni plnit komplexnější organizační činnosti. Když například američtí ženisté vytvořili projekty k vybudování kasáren, liberijští vojáci (ani s pomocí civilního sektoru) nebyli schopni stavbu realizovat. Sbor amerických ženistů následně kasárna vybuodoval sám, liberijské ozbrojené síly ale nebyly schopny se postarat o údržbu a kasárna se rychle stala nepoužitelnými (s. 12).

9 Výcvikový program Internal Defence and Development (IDAD) poskytoval zahraničním studentům výcvik v široké škále opatření, která měla pomoci vytvořit v účastnících se zemích silné politické, ekonomické a vojenské struktury schopné odolat podvrtné a povstalecké aktivitě.

Výcvik poskytovaný filipínským vojákům měl omezený celkový vliv na ozbrojené síly, protože vycvičený personál následně z ekonomických důvodů ve velké míře emigroval do Saudské Arábie. Thajští vojáci naopak efektivně převzali výcvikové metody poskytované Spojenými státy a vybudovali vlastní výcvikovou infrastrukturu. Následně byly ovšem schopnosti vojáků získané během výcviku využívány ke zvýšení politického a ekonomického vlivu armády na chod státu. Využívání získaných schopností ve prospěch zvyšování společenského vlivu bylo ospravedlňováno bojem proti komunistickým povstalcům, kteří však již tou dobou nepředstavovali pro Thajsko reálnou hrozbu (s. 11). Ozbrojené síly Hondurasu i Salvadoru prokázaly po absolvování výcviku zlepšení svých schopností, v obou případech však výsledky kalilo porušování lidských práv a korupce, jež jsou běžné v obou armádách (s. 13–14).

Celkově studie ukazuje, jak vnitropolitické prostředí zásadním způsobem ovlivňuje efektivitu poskytovaného výcviku a jeho následného využití. Autorka studie dochází k závěru, že výcvikový program tohoto druhu přináší pouze omezené výsledky a je spíše zdrojem kontroverzí, jelikož může vzbuzovat dojem, že Spojené státy výcvikem podporují vojenskou dominanci nad civilní sférou státu (s. 22).

Kolektiv autorů pod vedením Anthony Pascala působící v organizaci RAND zkoumá pokrok v modernizaci armád arabských států pozorovatelný při porovnání konfliktů s Izraelem z let 1967 a 1973. V předchozích konfliktech Izrael vždy prokázal převahu díky nasazení vzdělaných, skvěle vycvičených a vysoce motivovaných vojáků, bojujících na moderních prostředcích fungujících ve vzájemné interoperabilitě. Jejich protivníkem byly armády arabských zemí, které disponovaly významnou převahou v počtech nasazené techniky i vojáků. Do boje však mohly nasadit jen průměrně vycvičené odvedence organizované do téměř izolovaných jednotek fungujících bez vzájemné spolupráce. Konflikt roku 1973 ale ukázal schopnost arabských armád poučit se z minulých chyb a z úspěchu soupeře.

Ve studii *Men and arms in the Middle East: The Human Factor in Military Modernization* (Pascal, Kennedy, Rosen et al., 1979) jsou, mimo zemí účastnících se konfliktu, zkoumány rovněž další země regionu: Turecko, Saudská Arábie a Írán. Studie dochází k závěru, že rostoucí životní úroveň, lepší vzdělání a socioekonomická situace v zemi přispívá k lepším schopnostem jednotlivců a tím i k modernizaci ozbrojených sil. Významnou rolí v modernizaci ovšem hraje také zahraničně-politická orientace země. Arabské země spolupracující se západními partnery překonávaly země vojensky

se orientující na SSSR. Izraelští vojáci považovali za nejnebezpečnější protivníky vojáky a letce z Jordánska, kteří byli cvičeni instruktory z Velké Británie. Naopak vojáci Egypta, cvičení instruktory ze Sovětského svazu, byli považováni za přijatelnější soupeře (s. 40). Studie potvrzuje jistý pokrok ve schopnostech jednotlivců, který pozitivně ovlivňuje úroveň arabských ozbrojených sil. Na druhé straně shledává přetrvávající potíže v organizaci jednotek a armády jako celku. Z tohoto důvodu je předpokládána pokračující regionální dominance ozbrojených sil Izraele (s. 54).

Problematikou rozvoje ozbrojených sil v Africe se zabývá Emile Ouédraogo ve své práci *Advancing Military Professionalism in Africa* (Ouédraogo, 2014). Pomalý a komplikovaný rozvoj ozbrojených sil afrických zemí vysvětluje kombinací několika faktorů. V období po získání nezávislosti země převzaly ozbrojené síly vytvořené dřívějšími koloniálními mocnostmi. Ty ve vojenských strukturách upřednostňovaly nadměrné zastoupení etnických menšin, které mělo vytvářet protiváhu regionálně silnějších etnik. Když potom bývalé kolonie získaly samostatnost, menšinová etnika často využila „své“ ozbrojené síly k získání moci od početnějších etnik. Jejich menšinové zastoupení ve společnosti také efektivně brzdilo demokratizační procesy, které by znamenaly opětovnou ztrátu moci minoritních etnik. Evropské mocnosti také využívaly koloniální armády podle svých potřeb a neměly proto zájem vytvářet kvalitní a vzdělané důstojnické sbory (Ouédraogo, 2014, s. 15–16). Koloniální armády budované pro ochranu vlády, spíše než ochranu obyvatelstva, si po získání nezávislosti svých zemí udržely blízké vztahy s politickými strukturami. To se následně odráželo během častých vojenských převratů, které vždy podpořila alespoň část politického spektra. Autor jako jeden z příkladů uvádí puč v Mali v roce 2012, kterému vyjádřilo podporu několik politických stran (s. 19).

Nevhodně organizované africké armády trpící politickou korupcí a (stejně jako civilní oblasti státu) chronickým nedostatkem prostředků nejsou v případě potřeby schopny plnit svěřené úkoly. Kromě kombinace mnoha dalších důvodů autor udává jako nejdůležitější následující: mezery v řetězci velení, které vedou k nekázní; nedostatečná kontrola využití zdrojů; nízká morálka a špatně definovaný (nebo zastaralý) hlavní úkol armády (s. 22). Na příkladu selhání maliské armády v roce 2012 pak autor demonstruje, jak korupce ve vysokých stupních velení sráží morálku podřízených a přenáší korupční chování do nižších stupňů velení. Nedostatečné zdroje potřebné k zachování

bojeschopnosti jednotek byly tak všudypřítomnou korupcí ještě dále omezovány. Nízké a nepravdělně vyplácené mzdy nutily maliské vojáky hledat dodatečný zdroj obživy v lokalitách jejich nasazení. Podobně jako v jiných afrických armádách, také maliští důstojníci záměrně vykazovali vyšší počty vojáků, než byl skutečný stav, což vedlo k nedostatku sil v momentě povstání (s. 29).

Většina afrických zemí připravuje své armády na obranu proti vnějšímu nepříteli. Konflikty mezi dvěma zeměmi mají ovšem v Africe minoritní podíl. Většina konfliktů se odehrává mezi jednotlivými skupinami v rámci jednoho státu.¹⁰ Příprava na boj proti regulární armádě musí být rozdílná od přípravy na boj s nepravdělnými povstaleckými jednotkami. Nevhodně definovaný primární úkol armády omezuje její schopnost adekvátně reagovat na aktuální hrozby. Ty nyní představují především vnitrostátní konflikty, mezinárodní zločin, pirátství, terorismus nebo pašeráctví (s. 32).

Zvrácení dosavadních trendů a vyřešení zmíněných problémů, spolu s apolitizací armád a demokratizací civilní sféry, označuje autor jako cestu k profesionalizaci afrických armád a k získání respektu na mezinárodní scéně (s. 47).

Součástí složité situace v Mali je také konflikt mezi pastevcí a farmáři odehrávající se především v centrálních regionech. Mark Moritz ve své práci *Understanding Herder-Farmer Conflicts in West Africa: Outline of a Processual Approach* (Moritz, 2010) objasňuje tento druh konfliktů. V západní Africe existovaly komunity farmářů a pastevců po staletí vedle sebe, což vytvářelo vztahy založené na vzájemné recipocitě, podpoře a obchodu. Zároveň ale také v průběhu soužití vznikaly problémy a konflikty. Jelikož se ve většině případů jednalo o lokální konflikty nízké intenzity, nebyla jim věnována dostatečná pozornost. Během posledních dekad se ale řada těchto konfliktů rozšířila a násilí a vyhánění z domovů zasáhlo rozsáhlé regiony západní Afriky (například Nigérii v roce 2004) (Moritz, 2010, s. 138). Autor se v práci zaměřuje především na konflikty mezi farmáři z etnika Aghem a pastevcí etnika Fulbů v severozápadním Kamerunu (s. 142) a na konflikt mezi farmářským etnikem Karaboro a pastevcí z etnické skupiny Fulbů v jihozápadní Burkině Faso (s. 143). Přestože to článek přímo nezmiňuje, etnikum Fulbů se účastní obdobného konfliktu také v Republice Mali.

Případová studie zabývající se konfliktem farmářů a pastevců v oblasti vnitřní delty Nigeru v centrálním a východním Mali nese název *A Case Study from the Inland*

¹⁰ Mali má zkušenost s vnitrostátním konfliktem i konfliktem proti sousední zemi.

Niger Delta of Mali (Benjaminsen, Ba, 2009) a přináší důležitý vhled do historického vývoje konfliktu. V úrodné oblasti regionu Mopti dlouhodobě narůstá počet obyvatel a s rostoucí plochou obhospodařované půdy jsou omezovány plochy dříve dostupné pro pasoucí se zvířata. Opakující se období sucha a rostoucí konkurence vedou ke konfliktům, které vládnoucí struktury nejsou schopny řešit. Naopak, rozsáhlá korupce a snaha o vlastní obohacení na obtížné situaci místních obyvatel vede k nedůvěře ve státní instituce, především ze strany znevýhodňovaných pastevců z etnika Fulbů (s. 79).

Zpráva *Europe and the Sahel – Maghreb crisis* (Boserup, Martínez, 2018) vypracovaná pro dánské Ministerstvo zahraničí rozebírá bezpečnostní krizi v oblasti Sahelu a její vliv na bezpečnost Evropy. Zpráva varuje před nebezpečím, které pro Evropu představuje nestabilita v regionech severní a západní Afriky, a vyzývá k aktivní účasti Evropy na řešení problémů regionu. Jako hrozba pro Evropu jsou identifikovány povstalecké skupiny, které označují Evropu za svého nepřítele, a také mezikontinentální migrace. Zpráva ale také zmiňuje, že většina aktivit povstaleckých skupin je zaměřena proti vládám států Sahelu a přibližně dvě třetiny migrantů přechází do jiných států Afriky (s. 7).

Nízká ekonomická úroveň a nedostatek prostředků k zajištění chodu státních institucí po celém území států vede k zaostávání okrajových regionů za regiony hlavních měst a důležitých center. V severních oblastech Mali státní orgány prakticky nefungovaly již před vypuknutím konfliktu. Přítomní představitelé státu byli z důvodů korupce a nekompetentnosti vnímání značně negativně. To opět vedlo k narůstající nedůvěře k centrální vládě. Ta byla naopak považována za komplikaci omezující požadovaný způsob života. V Mali byl tento trend patrný například u nomádského etnika Fulbů, kteří byli dlouhodobě podprezentováni v podílu na státní správě, a uvítali tak zhroucení státní moci v severních regionech během povstání (s. 17). Autoři také zmiňují neochotu silných zemí regionu (Maroko, Alžírsko, Nigérie) podílet se na řešení narůstajících bezpečnostních problémů v Mali (s. 29), kde nakonec zasáhla Francie a její evropští spojenci (s. 39).

K zajištění bezpečnosti Evropy autoři potvrzují nutnost pokračující angažovanosti Evropy v regionech Sahelu a Maghrebu, upozorňují ovšem na omezené možnosti a mezinárodní vliv evropských zemí. Z tohoto důvodu považují autoři za nutné významnější zapojení regionálních aktérů, především Alžírsko, Maroka a Egypta (s. 58).

2.2 Teoretická východiska Anthony Pascala

Anthony Pascal ve své práci¹¹ hledá příčiny neúspěchu početnějších arabských armád ve válkách s Izraelem. Jako rozhodující prvek určuje lidské zdroje, které mají státy k dispozici k vybudování armády. Přestože blízkovýchodní arabské státy vydávaly na zbrojení značné finanční zdroje a byly vybaveny moderními zbraněmi ve vysokých počtech, nebyly schopny v žádném z několika konfliktů porazit armády nepoměrně menšího Izraele.

Pascal dochází k závěru, že v mnoha státech třetího světa mohou politické, sociální, ekonomické a kulturní vlivy vytvářet bariéry bránící rozvoji ozbrojených sil. Pascalova práce hodnotí arabské státy Blízkého východu, ovšem její autor považuje své závěry za platné i v dalších rozvojových státech světa, které leží mimo region Blízkého východu.

Bariéry bránící vojenské modernizaci rozděluje do následujících skupin:

A. Demografické

Velikost populace státu je důležitým atributem v oblasti vojenství a může straně konfliktu disponující širší populační základnou poskytovat výhodu. Nutností je ovšem zajistit si loajalitu dostupné populace. Na příkladu Egypta Pascal uvádí, že demokratizační procesy a procesy vedoucí k pluralismu ve společnosti oslabují třídní a etnický rasismus, čímž zvyšují loajalitu občanů. Důležitým faktorem je také postavení žen ve společnosti. V rigidní Saudské Arábii se ženy ve většině případů neúčastní ani civilního ekonomického života, ve vojenském sektoru je pak jejich zastoupení ještě marginálnější. Na druhé straně v Jordánsku nebo Egyptě jsou ženy více zastoupeny i ve vyšších pracovních pozicích, a to i v ozbrojených silách. Otevřenost k pluralismu a omezování diskriminace z důvodu pohlaví, etnika nebo náboženství v přístupu k ozbrojeným silám je především politickým rozhodnutím, významně však ovlivňuje počty obyvatel dostupných pro ozbrojené síly.

B. Vzdělávací

Vyšší úroveň (především technického a odborného) vzdělání významně zvyšuje kvalitu populační základny, ze které se následně čerpají ozbrojené síly. Důležitou roli pro

¹¹ Pokud není uvedeno jinak, odkazuje autor na práci „Are third world countries third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness“ z roku 1980.

kvalitu budoucích rekrutů hraje dostupnost a kvalita zdravotní péče a také dostupnost kvalitní stravy. Pascal považuje za chybné rozhodnutí blízkovýchodních režimů zaměřit vzdělávání na oblasti náboženství, kultury a jazyka. Ozbrojené síly podle něj potřebují vzdělávání směřovat na matematiku, přírodní vědy a sociologii.

C. Ekonomické

Ekonomický vývoj s sebou všeobecně přináší rozvoj znalostí a dovedností užitečných pro ozbrojené složky. Zároveň však zvyšuje náklady potřebné k získání a udržení rekrutů. V ekonomicky úspěšných zemích musí ozbrojené síly získávat nové členy v konkurenčním prostředí trhu práce, v oblasti rostoucích mezd a rozvíjejících se příležitostí civilního sektoru. V chudších zemích může být nevýhodou naopak negativní migrační saldo. Emigrace do bohatších zemí snižuje počet mladých (často lépe vzdělaných) občanů, vhodných pro službu v ozbrojených silách.

D. Sociální

V méně rozvinutých zemích může armáda sloužit také k sociálním účelům. Pascal jako příklad uvádí Turecko, kde služba v armádě tradičně přinášela základní vzdělávání občanům z méně rozvinutých oblastí. Vedení Egypta zase zaručovalo pozici ve státním sektoru všem vysokoškolsky vzdělaným občanům, z nichž mnozí našli uplatnění jako armádní důstojníci. Zároveň za účelem snižování nezaměstnanosti přijímalo do armády nadměrné množství rekrutů, což vedlo ke snižování objemu prostředků na výcvik a přípravu vojáků. V mnoha zemích také armáda nahrazuje jiné státní služby, například při stavbě infrastruktury, ve veřejném zdravotnictví nebo vzdělávání. To opět vede ke snižování prostředků a ztrátě času na výcvik a přípravu vojáků.

E. Politické

V rozvíjejících se zemích často nefunguje demokratické sdílení moci, naopak vládcí mají často tendenci soustředit co nejvíce moci na sebe a své blízké okolí. V nejbližším okolí se pak nacházejí především členové vládcovy širší rodiny, občané stejné etnické skupiny, ze stejného města, náboženské skupiny nebo jinak definované blízké skupiny. Vysoké pozice ve státní správě jsou pak obsazovány lidmi na základě jejich loajality k vládcí, nikoli na základě jejich zásluh a schopností. Tento postup Pascal nachází v ozbrojených silách v Sýrii, Jordánsku nebo v Iráku, kde podle něj snižuje kvalitu důstojnického sboru. Tento postup také snižuje důvěru mezi vládnoucí skupinou a ostatními skupinami. To se opět odráží v ozbrojených silách, kde důstojníci zanedbávají

výcvik podřízených jednotek složených z ostatních skupin obyvatelstva, čímž si zajišťují vlastní převahu a, v neposlední řadě, i vlastní bezpečnost.

Státy s funkčním demokratickým systémem, kde mají podíl na vládě všechny skupiny obyvatelstva, naopak obsazují pozice ve státní správě podle schopností a zásluh kandidátů. Stejný systém se přenáší na způsob povyšování a obsazování vysokých pozic v ozbrojených silách, což je předpokladem ke kompetentnímu a flexibilnímu systému velení.

F. Kulturní

V práci zabývající se arabskými zeměmi Blízkého východu označuje Pascal za dominantní kulturní prvek islám. Ve společnostech se silným vlivem islámu je od jedince požadována víra a následování a podřízení se náboženskému učení. V sekulárních zemích je naopak důraz kladen na individualitu a rozšiřování vlastních schopností jedince.

Nízká životní úroveň snižuje dostupnost moderních technologií, se kterými má následně mladá generace menší zkušenosti než jejich vrstevníci z bohatších zemí. Pascal dále předkládá argument, že ve vyšších třídách blízkovýchodních společností není běžná obživa manuální práci, technické znalosti, ani povědomí o obsluze techniky.

Dalším problémem může být institut hanby a ztráty cti, který v nábožensky konzervativní společnosti znamená společenské vyloučení. Toto riziko nutí občany následovat tradiční postupy ve všech sférách života a tím omezuje inovativní postupy.

Vzorci chování podporující loajalitu mohou být pro účely ozbrojených sil přínosem. Pokud ale tyto vzorce zároveň omezují vlastní iniciativu, schopnost improvizace a hledání nových postupů, stávají se pro moderní armády kontraproduktivními. Nízká znalost techniky a moderních technologií může komplikovat modernizaci ozbrojených sil.

Dosažení efektivity ozbrojených sil

K dosažení vysoké efektivity ozbrojených sil je kromě odstraňování výše zmíněných bariér potřeba také dosáhnout u svých vojáků mikro kompetence (faktory ovlivňující výkony jednotlivců) a makro kompetence (faktory z oblasti organizace a managementu ovlivňující výkony jednotek a celé armády jako organizace).

Mikro kompetence

Schopnosti jednotlivých příslušníků ozbrojených sil jsou zásadním faktorem ovlivňujícím schopnosti armády jako celku. Pascal představuje řadu výzev, které musí jednotlivé státy překonávat k dosažení požadované efektivity svých vojsk.

A Zvyšování kvality lidského kapitálu

Kvalitní vzdělání a zdravotní péče pozitivně ovlivňují rekruty dostupné pro ozbrojené síly. Nicméně státní programy na zlepšení dostupné péče jsou hrazeny ze stejného rozpočtu jako výdaje na armádu. Chudší země vydávající více prostředků na chod a modernizaci svých ozbrojených sil jsou často nuceny omezovat sociální a rozvojové projekty a naopak.

B Rozšiřování základny lidských zdrojů pro potřeby armády

Možností pro získání více rekrutů je umožnit službu státním příslušníkům cizích zemí. K získání jejich zájmu je ale zapotřebí nabídnout zajímavé podmínky služby, což závisí především na dostatku ekonomických zdrojů. Například Saudská Arábie přijímá ke službě ve svých ozbrojených silách množství zájemců především z jižní a východní Asie, ale také z vyspělých západních zemí (srovnání Taw, 1993, s. 11). Dostatek prostředků dovoluje vybírat ke službě vhodné zájemce, kteří jsou obtížně dostupní na domácím trhu práce.

C Zatraktivnění vojenské služby

Vojenský sektor soupeří na trhu práce o vhodné adepty s civilním sektorem. Vyšší prestiž armády ve společnosti a atraktivnější nabídky uplatnění ve vojenském sektoru zvyšují náborový potenciál ozbrojených sil. Rekrutační kvóty lépe naplňují země s celkově nižší životní úrovní, kde služba u ozbrojených sil znamená zajištění životních potřeb a možnost získání vyššího vzdělání. Naopak rozvinutý civilní sektor ekonomiky, nabízející kvalitní uplatnění, komplikuje ozbrojeným silám náborové úsilí.

D Zpřesňování výběru adeptů na vhodné pozice

Obsazování služebních pozic s vyššími nároky vhodnými adepty se Pascalovi jeví jako nedostatečně rozvinuté. Ve zkoumaných zemích nadále přetrvávalo přednostní obsazování vyšších pozic na základě příslušnosti, nebo alespoň loajality k vládnoucím strukturám, spíše než na základě schopností adeptů.

E Zvyšování zdrojů na výcvik

Nejvýznamnějším faktorem zvyšování úrovně vojáků je výcvik. Technologicky vyspělé systémy, jako jsou prostředky elektronického boje, letadla a vrtulníky, ale také pozemní bojová technika, vyžadují k úspěšnému používání intenzivní a dlouhodobý výcvik. Zároveň platí, že čím jsou procvičované situace bližší bojové realitě, tím je výcvik efektivnější. Například piloti letadel nebo řidiči tanků zvládnou ovládání svěřené techniky lépe reálným řízením než přednáškami na učebnách. Stejně tak střelecký výcvik je nutné procvičovat reálnou střelbou a obdobná situace platí pro většinu ostatních druhů výcviku. Intenzivní příprava ovšem zvyšuje náklady na munici, pohonné hmoty, náhradní díly opotřebované techniky atd. Zejména chudší země si často nemohou dovolit výcvik takové intenzity, jako ozbrojené síly bohatších zemí.

Makro kompetence

K úspěšnému fungování jakékoli organizace je zapotřebí schopné vedení. V oblasti fungování ozbrojených sil jako celku autor rozlišuje dvě skupiny faktorů ovlivňujících efektivitu.

A Manažerský personál

Organizování činnosti vojáků a dohled nad nimi mají v armádním prostředí na starosti důstojníci. Ti během studia získávají manažerské schopnosti, které mohou po odchodu z armády využít i v civilním sektoru. Jmenování vojáků do vyšších pozic na základě etnika, loajality nebo jiných třídních kritérií způsobuje sociální nerovnost a nedůvěru podřízených ve své velení. Tento přístup k formování velitelských struktur má na ozbrojené síly negativní vliv také v dlouhodobém horizontu. V případě změny systému a zahájení obsazování nižších důstojnických pozic mladšími, často schopnějšími a vzdělanějšími, důstojníky, zůstávají na vysokých pozicích (často nadbyteční) plukovníci a generálové držící se svých pozic a bránící kariérnímu růstu svých konkurentů. To může vést k demotivaci mladších perspektivních důstojníků, kterým je vyšším velením blokován kariérní postup.

B Organizační forma

Nedostatečné kompetence manažerského personálu se projevují v organizaci armády jako celku. Autoritářský přístup k velení, politická nestabilita a nedůvěra vedou k implikaci centralizujícího systému, který veškerá podstatná rozhodnutí přenáší na úzký

sbor nejvyšších velitelů. Nejvyšší velení ale během rozhodovacího procesu může postrádat detailní informace o situaci. Také vysoký počet závislých podřízených jednotek čekajících na rozhodnutí může zahlcovat velení a tím působit zpoždění v rozhodovacím procesu. K odblokování centralizovaného systému jsou vypracována schémata (plány), podle kterých se podřízené jednotky mají chovat v jednotlivých situacích. To však opět vede k omezení vlastní iniciativy nižších důstojníků a k omezení flexibility v jednání a reakcích na měnící se situaci.

Měnící se způsoby válčení a technologický pokrok vyžadují k vybudování efektivních ozbrojených sil takovou změnu organizační struktury, která umožní flexibilně a účinně reagovat na měnící se hrozby, způsoby a prostředky boje.

Následující analytická část posuzuje platnost výše zmíněných bariér a hodnotí úroveň mikro a makro kompetence příslušníků FAMa. K analýze bariér jsou v práci využita dostupná relevantní data a zkušenosti vojáků Armády České republiky. Hlediska mikro/makro kompetence jsou zpracována z pohledu zúčastněných vojáků, především bývalých velitelů mise EUTM.

3. Analytická část

3.1 Lidské a materiální zdroje Republiky Mali

Republika Mali dlouhodobě patří k nejchudším a nejméně rozvinutým zemím světa. OSN (2020) uvádí, že v roce 2019 žilo 49,7 % obyvatel pod hranicí chudoby, index rozvoje (HDI) byl 0,434 (184. místo ze 189 měřených zemí), odhadovaný věk dožití byl 59,3 let. Světová banka (2021) uvádí HDP ve výši 874 USD v přepočtu na obyvatele.

V roce 2020 mělo přístup k elektrické energii zajištěno 50,6 % obyvatel. K analýze potřebných údajů o stavu země budou použity informace zveřejněné významnými světovými organizacemi. K analýze bariér, u kterých neprobíhá měření a nemáme tak dostupné analytické výstupy v podobě ověřených dat, budou použity poznatky přímých účastníků mise EUTM.

Bariéry bránící rozvoji vojenského sektoru podle A. Pascala zasazené do situace v Mali:

A Demografické

Mali má v současnosti jednu z nejrychleji rostoucích populací na světě. Podle údajů Světové banky narostl počet obyvatel od roku 2000 z tehdejších 11,2 milionů na 21,9 milionů v roce 2021. Rychlý nárůst populace znamená rostoucí mobilizační potenciál, na druhé straně může být komplikací pro zemi s omezenými zdroji.

Země je etnicky různorodá. Podle údajů CIA se na populaci země podílí Bambaři (33,3 %), Fulani (13,3 %), Soninkové (9,8 %), Senufové (9,6 %), Malinkové (8,8 %), Dogoni (8,7 %), Songajci (5,9 %), Bobové a Tuaregové (cca 2 %). Mali má zároveň 13 národních jazyků, které jsou používány vedle oficiální francouzštiny (CIA, 2022).

Loajalita centrální vládě se ovšem různí napříč jednotlivými regiony a etniky. Velitel mise EUTM, brigádní generál Radek Hasala, uvádí: „V podmínkách Mali bylo hlavním problémem napětí mezi etnickými skupinami, což se projevovalo například při nasazení jednotek FAMa v oblastech obývaných dogonským etnikem, nebo oblastech pod

kontrolou Tuarégů. Podporu malijským ozbrojeným silám projevovali pouze obyvatelé Bamaka a regionu Koulikoro.“¹²

Předchůdce generála Hasaly, brigádní generál František Ridzák, upozorňuje v podmínkách Mali na velké vzdálenosti mezi jednotlivými regiony, které významně omezují vliv centrální vlády. Forma ani počínání vlády nemá na obyvatele vzdálenějších oblastí reálný vliv a do jejich životů v podstatě zasahuje jen okrajově. Od toho se také odvíjí vztah a omezená loajalita místních vůči centrální vládě.

Postavením žen ve společnosti se zabývá organizace UN Women, která uvádí v Mali přetrvávající strukturální nerovný přístup k ženám. Podle organizace nejsou v zemi chráněna lidská práva, a to zejména práva žen a mladých lidí. Podle indexu genderové nerovnosti bylo Mali v roce 2020 na 184. příčce na světě (UN Women, 2022). V zemi přetrvává praxe ženské obřízky a ženám bývá běžně odpírán přístup k justiční ochraně jejich práv. Postupující politická, sociální a bezpečnostní krize nadále komplikuje přístup žen k základním sociálním a zdravotním službám.

B Vzdělávací

Údaje Světové banky z roku 2020 uvádí 31 % gramotných občanů, což představuje pokles ve srovnání s rokem 2018 (35 %). Úroveň gramotnosti se také liší napříč regiony. Například v hlavním městě Mali bylo v roce 2012 gramotných 72 % mužů a 51 % žen, ve venkovských oblastech bylo gramotných 27 % mužů a pouze 12 % žen (Boserup, Martínez, 2018, s. 17). V mladších generacích se situace postupně zlepšovala, ovšem stále výrazně zaostávala za vyspělým světem. V roce 2020 se účastnilo primárního vzdělávání 74 % dívek a 86 % chlapců, sekundárního vzdělání se účastnilo 15 % dívek a 21 % chlapců (UNICEF, 2020).

Podle generála Hasaly však nízká úroveň vzdělanosti nepředstavovala pro Maliské ozbrojené síly nepřekonatelný problém, protože sofistikované systémy, náročné na obsluhu, jsou zastoupeny pouze v nízkých počtech: „Vzhledem k tomu, že FAMa nebyla vyzbrojena složitějšími zbraňovými systémy, nebyl výcvik zabezpečovaný EUTM ovlivněn nízkou úrovní vzdělanosti příslušníků FAMa. Důraz přípravy malijských vojáků byl položen na zvládání základních bojových dovedností nutných pro nasazení v protiteroristických operacích.“

¹² Generál Radek Hasala poskytoval potřebné informace písemnou formou v únoru a březnu 2023. Generál František Ridzák poskytl rozhovor přes videohovor dne 21. března 2023.

C Ekonomické

Výdaje na zbrojení vzrostly, od vypuknutí konfliktu v roce 2012, z 1,2 % HDP na 2,8 % v roce 2021. V celkových výdajích to znamená nárůst ze 148 milionů USD na 558 milionů USD v roce 2021 (World Bank, 2023). Přesto představuje všudypřítomný nedostatek prostředků významný problém pro FAMA a případné modernizační snahy.

HDP v přepočtu na obyvatele se od roku 2012 zvýšilo ze 753 USD na 874 USD v roce 2021 (World Bank, 2023). I přes tento nárůst zůstává Mali mezi nejchudšími zeměmi světa. V roce 2019 žilo 49,7 % obyvatel pod hranicí chudoby (OSN, 2020).

Rozsáhlá chudoba vede k vnímání služby v armádě jako možnosti zajištění životních potřeb. To potvrzuje i generál Hasala: „Tyto (ekonomické) aspekty se u příslušníků FAMA projevovaly zvláště v jejich motivaci a připravenosti. Byly zde však rozdíly mezi příslušníky pozemních sil a příslušníky speciálních sil. Tyto rozdíly se projevovaly ve výběru rekrutů, v jejich přípravě a hlavně jejich zabezpečení. Příslušníci speciálních sil byli dobře připraveni, vybaveni a byli zcela loajální vládní garnituře.“

D Sociální

Rotmistr Petr Příbyl, který absolvoval dva šestměsíční turnusy pro EUTM uvádí, že FAMA zajišťuje svým příslušníkům a jejich rodinám dostatečný životní standard. Rodiny vojáků žijí na vojenských základnách a armáda zabezpečuje jejich životní potřeby. Služba v armádě tak zajišťuje po dobu služby obživu vojákům i jejich rodinám.¹³

Generál Ridzák toto tvrzení zpřesňuje tím, že FAMA zajišťuje tento standard pouze déle sloužícím vojákům ve vyšších hodnostech, typicky důstojníkům a instruktorům. Nováčci přicházejí na výcvikové základny sami a po absolvování výcviku pokračují s jednotkou do místa nasazení. S dalšími sociálními programy armády se Ridzák nesetkal.

E Politické

Generál Hasala v případě Mali nepotvrzuje politickou bariéru ve smyslu jmenování do vysokých pozic na základě loajality vládě, potvrzuje ovšem významný politický vliv komplikující fungování armády: „Příslušníci velitelského sboru FAMA měli velmi kvalitní vzdělání, většinou absolvovali školy ve Francii, USA nebo Velké Británii, někteří v Rusku. Byli tedy dobře odborně připraveni. Mnozí prošli během své kariéry

¹³ Rotmistr Petr Příbyl poskytl rozhovor dne 4. února 2023.

rozmanitými pozicemi, několikrát byli nasazeni v různých operacích. Nelze říct, že by byli dosazováni na základě klientelismu. Všichni vysocí velitelé však byli pod přísnou politickou kontrolou. Při jednání s velením EUTM zastávali pouze oficiální postoje určené politickým vedením.“ (...) „Během našeho velení byla největším omezením, při našem úsilí nastavit funkční spolupráci a komunikaci s velením FAMa, striktní politická kontrola všech řídicích funkcionářů. Veškeré kroky, které měly být podniknuty ze strany FAMa, byly schvalovány prezidentským palácem. A to do posledních detailů, jako byla například pracovní setkání a jednání velitele EUTM s náčelníkem Generálního štábu nebo jednotlivými veliteli.“ Z hlediska etnika pak Hasala potvrdil potíže při zařazování tuarežských bojovníků do struktur FAMa.

Také generál Ridzák pozoroval v nejvyšších úrovních malijské armády nedůvěru mezi důstojníky pocházejícími z černošských etnik a menšinovými Tuaregy. Podle něho se nedůvěra odrážela v povyšování a obsazování důležitých pozic v armádě, kdy byli preferováni i méně schopní Bambaři a další, na úkor často zkušenějších a vhodnějších Tuaregů.

F Kulturní

Přestože je v Mali nejrozšířenějším náboženstvím islám, jeho vliv na společnost je nerovnoměrný napříč jednotlivými skupinami obyvatel. Malijská ústava přijatá po převratu v roce 1991 znovu potvrdila princip sekulárního státu a nábožensky založené politické strany nebyly povoleny (Soares, 2006, s. 85).

Generál Hasala v odpovědi na dotaz týkající se srovnání úrovně vojáků FAMa a vojáků evropských zemí klade důraz na kulturní a sociální prostředí: „Rozdíly jsou zcela zásadní a jsou samozřejmě dány rozdílnou kulturou, rozdílnými životními styly či rozdílnými sociálními podmínkami. Projevuje se to v přístupu k plnění povinností nebo v nasazení jednotlivců při bojových operacích. Naši vojáci své malijské kolegy značně převyšují. Rozdíly jsou ovšem i mezi příslušníky FAMa. Znatelné rozdíly byly v přístupu a motivaci příslušníků různých etnických skupin. Mezi velmi schopné vojáky patří Tuarégové, přetrvávají ovšem problémy s etablováním tuarežských bojovníků v jednotkách FAMa.“

Rotmistra Příbyla zaujal rozdílný vztah malijské společnosti k lidskému životu. Během jízd v náročném provozu v Bamaku byl svědkem vícero autonehod. Po jedné nehodě odklidili policisté mrtvého účastníka nehody na chodník a z místa nehody bez zájmu odjeli. Rozdíly pozoroval také ve vztahu nadřízených s podřízenými. Přestože potvrzuje

kvalitní vzdělání důstojníků, byl svědkem bití podřízených vojáků dřevěnými holemi ze strany nadřízených, což bylo běžnou součástí vztahů ve FAMA.

Mikro kompetence

Všichni dotazovaní účastníci mise se shodují na nižší úrovni vojenských dovedností vojáků FAMA, převažující nižší úrovni motivace a volnějším přístupem k plnění povinností. Typická je podle nich spokojenost s příslušností k FAMA a výhodami z toho plynoucími. EUTM svým výcvikem zvyšovala úroveň vojáků FAMA, problémem ovšem zůstávaly výše zmíněné bariéry a nižší morálka.

Rotmistr Petr Příbyl uvádí příklad vzájemného fungování maliských a evropských vojáků. Příslušníci FAMA měli na společné výcvikové základně EUTM v Koulikuru na starosti kontrolu vstupu občanů Mali, které evropští vojáci neměli mandát kontrolovat a prohledávat. Maliští vojáci ale systematicky neplnili své povinnosti, neprováděli kontroly příchozích osob a nedodržovali zavedený režim vstupu. Tuto povinnost tedy z důvodu zajištění bezpečnosti základny, i navzdory zákazu, reálně převzali vojáci EUTM.

Významným problémem ovlivňujícím úroveň jednotlivců je rozsáhlá korupce. Podle indexu vnímání korupce (CPI), měřeného organizací Transparency International, je Mali v oblasti korupce na 136. místě ze 190 zkoumaných zemí. Situace s korupcí se navíc dlouhodobě zhoršuje a v roce 2022 dosáhla nejhoršího výsledku od roku 2013 (Transparency International, 2023).¹⁴ Rozsáhlá korupce omezuje již tak nedostatečné zdroje na výcvik a bojovou činnost a působí také negativně na morálku vojáků.

Makro kompetence

Zásadní důvod neschopnosti FAMA obnovit územní celistvost země představuje podle generála Ridzáka velká rozloha země a nízký počet dostupných vojáků. Rozloha v kombinaci se špatnou dopravní infrastrukturou komplikuje nasazení vojáků v odlehlých regionech. Další komplikací je nedostatečná vybavenost a zásobování jednotek, opět umocněna velkými vzdálenostmi od center. Maliské velení se během konfliktu snažilo posílat do terénu maximální počet jednotek, což na druhou stranu omezovalo možnosti výcviku těchto sil v zázemí. Maliská strana následně požadovala přesun výcvikové činnosti EUTM do regionů, co nejblíže konfliktu, což i přes určité

¹⁴ Vysokoškolsky vzdělaný maliský občan Simon Dacko, pracující v Bamaku pro EUTM, považuje korupci za natolik běžnou součást života v Mali, že dokonce zná výši úplatků nutných k získání vyšší pracovní pozice.

úspěchy v rozšiřování územní působnosti naráželo na lidské a materiální limity EUTM, nehledě na nevoli ze strany bruselského politického vedení mise.

EUTM se pod vedením generála Ridzáka snažila o rozšíření poskytovaného výcviku také na vyšší struktury FAMa. Po úspěchu s výcvikem příslušníků a velitelů menších jednotek bylo cílem zaměřit se na výcvik vyššího velení. Ten měl vést ke zlepšení plánování, vedení a zabezpečování operací. Program nicméně ztroskotal po převratu v roce 2020 a zhoršení vzájemných vztahů. Generál Ridzák zároveň potvrzuje, že již během svého velení dostával informace o působení Wagnerovy skupiny v Mali a varoval velení FAMa před příklonem k Rusku.

3.2 Výsledky mise EUTM Mali

Primárním cílem EUTM je podílet se na obnově maliských ozbrojených sil, se zaměřením na získání schopností k efektivnímu vedení bojových operací proti teroristickým skupinám a k obnovení územní celistvosti Mali. Zpočátku se EUTM zaměřila na technický a taktický výcvik a činnosti nutné k vybudování potřebných kapacit. Dále probíhalo poradenství FAMA v otázkách vojenské doktríny, řízení lidských zdrojů, informačního managementu a zpravodajství. Značné úsilí bylo také věnováno výcviku budoucích instruktorů (Train the Trainers), což mělo v budoucnu zajistit schopnost FAMA cvičit své vojáky bez přispění EUTM.

Na základě mírového plánu z roku 2015 byl zahájen výcvik reintegrovaných jednotek povstalců a výcvikové aktivity byly decentralizovány. Od roku 2016 tak EUTM působila také v oblastech vnitřní delty Nigeru, se zahrnutím měst Gao a Timbuktu. Mise také začala podporovat uskupení G5 Sahel a v roce 2018 byl její mandát rozšířen na poskytování výcviku a poradenství jednotkám G5 Sahel Joint Force. Od roku 2020 byla oblast působení rozšířena na celé území Mali a také na území Burkiny Faso a Nigeru. Od roku 2020 byl rozšířen operační mandát mise, který nově zahrnoval možnost doprovázení a mentorování FAMA během bojových operací s cílem zjištění schopností a chování maliských vojáků. Mandát povolující tyto doprovody neumožňoval přímou účast EUTM v bojích (van der Lijn et. al., 2022, s. 3–4).

Výsledky výcviku

Údaje o počtu vojáků absolvujících výcvik poskytovaný EUTM se různí. Oficiální údaje Armády České republiky udávají od roku 2013 do konce roku 2022 zorganizování 430 kurzů pro široké spektrum odborností a hodností, kterými prošlo celkem 22 369 osob (Velitelství výcviku – Vojenská akademie, 2022). Sama EUTM udává do listopadu 2022 více než 18 000 vycvičených vojáků (EUTM Mali, 2022). Nicméně van der Lijn a kolektiv zmiňují neexistující relevantní data k celkovému počtu vycvičených osob a odhadují celkový počet absolventů kurzů na 15 000–16 000 osob. Ve své studii potvrzují pozitivní dopad na operační schopnosti FAMA, zlepšení bojové připravenosti a dosahování lepších výsledků při střetech s ozbrojenými skupinami (van der Lijn et. al., 2022, s. 4). Bohužel, pandemie covid-19 a změny politického vedení Mali po převratech v letech 2020 a 2021 zkomplikovaly činnost mise, což vedlo ke

zpoždění při naplňování dlouhodobého strategického cíle – vybudovat samostatné a schopné Maliské ozbrojené síly. Stažení Francie a sblížení maliské vládnoucí junty s Wagnerovou skupinou představuje riziko zneužití výcviku poskytovaného EUTM ve prospěch žoldnéřské skupiny, což je pro některé členské země EUTM nepřijatelné (van der Lijn et. al., 2022, s. 4).

Komplikace způsobené změnou politické orientace Mali potvrzuje také generál Hasala: „Během našeho působení došlo k přerušení pravidelných pracovních kontaktů na úrovni poradců, kteří působili na stupni GŠ (generálního štábu) a regionálních velitelstvích. Dále byla postupně zrušena jednání pracovní skupiny velitelství EUTM s velením FAMa, která měla koordinovat plánování výcvikových aktivit EUTM ve prospěch FAMa. Důvodem bylo rozhodnutí velení FAMa omezit kontakty a součinnost s EUTM z důvodu zastavení podpory operačního výcviku ze strany EU. EU podmiňovala pokračování tohoto výcviku splněním dvou podmínek: přerušení spolupráce se členy Wagnerovy skupiny (po 24. 2. 2022 s Ruskou federací) a organizace prezidentských voleb. Vedoucí představitelé Mali to považovali za nepřijatelný nátlak, proto byl dán pokyn, z politické úrovně velení FAMa, omezit veškerou spolupráci s EUTM. Komunikační kanál byl udržován na úrovni velitele EUTM a NGŠ FAMa. Ke konci našeho velení jsme zpracovali návrhy další spolupráce, které by vyhovovaly novému plánu působení EUTM, který byl schválen na podzim 2022 a stanovisku velení FAMa. Přestože byly tyto návrhy přijaty NGŠ FAMa jako akceptovatelné, do našeho odjezdu nedošlo k výraznému posunu v této oblasti, a to hlavně z důvodu neochoty politického vedení Mali schválit tuto spolupráci.“

Porušování lidských práv

Významným problémem ve fungování FAMa byly incidenty, během kterých mohlo docházet k problémům se zapojením civilních osob. Maliské ozbrojené síly byly v průběhu konfliktu obviňovány z porušování lidských práv a násilí páchaného na civilistech. Za nejhorší případ je označována vojenská operace z března 2022, při které bylo ve městě Moura zabito na 300 civilistů (HRW, 2022). Během vojenské operace, po boji s islamisty v blízkosti města, vojáci FAMa doprovázení vojáky bílé barvy pleti (některými zdroji označovanými za Rusy) shromáždili muže z města, po čtyři dny je nutili ležet na otevřeném slunci a postupně, po malých skupinách, popravili až 300 z nich (HRW, 2022).

EUTM učila malijské vojáky mezinárodnímu humanitárnímu právu a poskytovala výcvik k ochraně civilistů, přesto docházelo k masivnímu porušování těchto zásad. Generál Hasala k tomu dodává: „Ano, oblastem IHL, HL, ochraně žen a dětí byla ze strany EUTM věnována pozornost a tyto oblasti byly běžně zařazovány do přípravy příslušníků FAMA. Bohužel jsme neměli zpětnou vazbu o jednání příslušníků FAMA s místním obyvatelstvem. Informace jsme čerpali pouze z otevřených zdrojů, neměli jsme prostředky je potvrdit nebo vyvrátit.“

Přínos mise EUTM

Za pozitivní přínos mise EUTM považuje generál Hasala vycvičení značného množství malijských vojáků a úspěšný program přípravy instruktorů: „EUTM za dobu svého působení v Mali vycvičila přes 22 000 příslušníků FAMA a projektem TtT (Train the Trainers) položila solidní základy budování schopností FAMA organizovat výcvikové aktivity samostatně. Po zastavení operačního výcviku se jednalo o výcvik specialistů (logistických, zpravodajských odborností atd.) a o speciální kurzy (zdravotní, topografické, kurz velitelů rot atd.). Během našeho působení bylo našim hlavním úsilím rozšíření kurzů instruktorů a tím posílení schopnosti FAMA plánovat a organizovat požadované výcvikové aktivity.“

Rezervy naopak shledává v kontrole vycvičených osob v nasazení: „Problémem byla schopnost EUTM vyhodnocovat činnost vycvičených osob a jednotek FAMA nasazených v operacích. Bez této zpětné vazby nebyla EUTM schopna plnohodnotně zabezpečovat poradenskou činnost v otázkách výstavby FAMA a směřování dalšího výcviku. Tento aspekt potvrzoval, že pro úspěšnou výcvikovou misi je důležitý tzv. koncept Equip, Train and Accompany¹⁵.“

Závěr zkoumaného období, kdy misi EUTM velel právě generál Hasala, se již nesl ve znamení zhoršujících se vztahů Mali s Francií a ostatními evropskými zeměmi. „Během našeho působení jsme mohli sledovat vliv propagandy podporované Ruskem na malijskou společnost. Dopady byly zřetelné také v jednotkách FAMA, kdy po ochlazení vztahů s EUTM došlo k omezení výcviku FAMA. Tím docházelo k problémům při výstavbě nových jednotek a viditelná byla také ztráta motivace malijských vojáků.“ (...) „Problematické bylo určité obstrukční jednání velení FAMA při našem kontaktu, které bylo pravděpodobně dáno silným politickým tlakem ze strany vládní garnitury.“

15 Vybavit, vycvičit, doprovázet. Tento koncept zahrnuje kompletní přípravu cvičených vojáků a poskytuje mentorovi zpětnou vazbu o připravenosti a vybavenosti jednotky.

Závěr

Afrika je nestabilním kontinentem, který čelí mnoha výzvám. Můžeme tam pozorovat množství složitých ozbrojených konfliktů, nestability a násilného řešení politických problémů. Jedním z problémů je dlouhodobý konflikt tížící západoafrickou Republikou Mali, který tato práce přijala jako své stěžejní téma. Konflikt v Republice Mali zahájený povstáním Tuaregů v roce 2012 má hluboké kořeny. Nespokojenost menšinových Tuaregů s jejich postavením v nezávislém státu, a neschopnost (neochota) vládnoucích struktur tuto nespokojenost vyhovujícím způsobem vyřešit, vedla k četným povstáním a k téměř permanentnímu doutnání konfliktu v severních regionech země.

V průběhu svého trvání byl konflikt tématem již mnoha prací a průzkumů, které na něj nahlížely z rozličných úhlů pohledu. Tato práce si dala za úkol analyzovat konflikt se zaměřením na Maliské ozbrojené síly. Přes významnou podporu mezinárodního společenství nedokázala armáda státu Mali splnit své primární poslání a obnovit v zemi územní integritu a bezpečnost. Jako stěžejní teoretický rámec byla použita teorie Anthony Pascala prezentovaná ve studii „*Are third world armies third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness*“, zdůrazňující vliv společenského prostředí na kvalitu lidských zdrojů, ze kterých jsou ozbrojené síly státu složeny.

V první, kontextové, části práce byla nejprve přiblížena historie Mali se zaměřením na novodobé dějiny státu po získání nezávislosti v roce 1960. Pozornost byla věnována především vnitropolitickým aspektům dějin, zejména pak vztahům ozbrojených sil s vládnoucími elitami a také vztahům menšinových Tuaregů s nově vzniklým státem. Následně byla přiblížena geografická, současná hospodářská a etnická situace v zemi. V další kapitole kontextové části byl již zkoumán samotný konflikt, a to skrze samotné aktéry konfliktu. Výzkum konfliktu skrze účastníky byl zaměřen na postavení, možnosti a cíle jednotlivých aktérů, přičemž důraz byl kladen na Maliské ozbrojené síly jako na zásadního aktéra konfliktu a stěžejní objekt výzkumu této práce.

Na kapitulu věnovanou aktérům konfliktu navázala kapitola o průběhu konfliktu, kde byly zmíněny události významné pro jeho průběh. Kontextuální část doplňuje kapitola o nebojové, výcvikové misi EUTM Mali, která se svým úsilím během celého trvání konfliktu podílela na zvyšování bojové připravenosti maliských

ozbrojených sil. Mise, které se účastnila většina států EU a další nečlenské evropské země, vysílala do Mali zkušené instruktory a důstojníky, kteří organizovali pro maliské vojáky výcvikové aktivity poskytující výcvik úrovně typické pro armády evropských zemí.

Druhá, teoretická, část práce otevřela problematiku výzkumu výcviku a modernizace ozbrojených sil v rozvíjejících se zemích. Dosavadní teoretické přístupy potvrzují souvislost mezi společenským prostředím a úrovní ozbrojených sil. Zejména méně rozvinuté africké země čelí při snaze o modernizaci svých armád celé řadě náročných výzev. Dědictví nevhodně strukturovaných koloniálních armád, nedostatečná úroveň vzdělanosti a zdravotní péče v kombinaci s rozsáhlou chudobou, institucionalizovanou diskriminací a korupcí brzdí již tak omezené možnosti rozvoje. Z výzkumů je následně patrné, že demokratizace zemí, zvyšující se úroveň vzdělání a rostoucí životní úroveň mají pozitivní vliv na modernizaci a efektivitu ozbrojených sil. Dosavadní úroveň zkoumání fenoménu potvrzuje obdobné potíže i v jiných částech světa, především v Asii a Latinské Americe, nicméně na africkém kontinentu jsou tyto problémy zastoupeny nejvýrazněji.

Autor stěžejního teoretického rámce této práce ve svých studiích představuje koncept bariér navázaných na společenské prostředí dané země, které omezují možnosti rozvoje ozbrojených sil. Tento koncept poukazuje na problémy při získávání kvalitního personálu, kterým čelí armády méně rozvinutých zemí světa, a které nelze zcela překonat zvyšováním obraného rozpočtu a vyššími investicemi do moderního vybavení armád. Přestože autor ve svých studiích zkoumal země Blízkého východu, považoval svoje závěry za platné pro rozvojové země dalších částí světa včetně Afriky. V teoretické části byly také představeny náhledy na konflikt pastevců s farmáři, který tvoří významnou část současného konfliktu v Mali. Zahrnuta je také práce o významu regionů Maghrebu a Sahelu pro bezpečnostní situaci Evropy, která se těmito regiony musí aktivně zabývat.

Ve třetí, analytické, části práce byla hypotéza Anthony Pascala o společenských bariérách bránících rozvoji ozbrojených sil zasazena do prostředí Republiky Mali a analyzována na základě veřejně dostupných dat a zkušeností bývalých účastníků mise EUTM, disponujících nezveřejňovanými informacemi o stavu a fungování maliské armády. Na základě výzkumu jednotlivých bariér pak práce pro Mali potvrdila jako platné následující bariéry:

A Demografické

Je patrná omezená loajalita populace k vládě, nerovnoměrné etnické zastoupení ozbrojených sil a přetrvávající nerovnost v přístupu k ženám.

B Vzdělávací

Nízká úroveň gramotnosti a vzdělání v populaci sice nemusí být rozhodujícím problémem v současné technologicky méně vyspělé armádě, představuje však překážku v budoucím rozvoji.

C Ekonomické

Všeobecný nedostatek prostředků a rozsáhlá chudoba představují jednu z nejzávažnějších komplikací budoucího rozvoje FAMA. Pro významnou část vojáků představuje služba v ozbrojených složkách především zdroj obživy, což se odráží na jejich bojové morálce.

D Politické

Na základě nedůvěry a politického tlaku je etnickým Tuaregům odpírán přístup k vyšším pozicím a k rozhodovacímu procesu v armádě. Celé ozbrojené síly jsou také pod přísnou politickou kontrolou ze strany vládnoucího režimu.

E Kulturní

Všichni dotazovaní účastníci mise EUTM potvrzují rozdílný přístup vojáků FAMA k plnění povinností, ovlivněný celkovou kulturou a způsobem života běžným v Mali. Způsob plnění vojenských povinností typický pro maliské vojáky představuje komplikaci především pro budoucí vedení náročnějších kombinovaných vojenských operací.

Práce naopak neprokázala platnost sociální bariéry rozvoje.

Práce také odpovídala na otázku, jaký vliv měla EUTM na rozvoj maliských ozbrojených sil. Samotná výcviková mise nemohla mít rozhodující vliv na řešení konfliktu, ovšem významným způsobem podporovala rozvoj FAMA a připravovala podmínky pro úspěšné zvládnání bojových operací. Dle názoru významného představitele EUTM, generála Ridzáka, představuje zásadní problém pro získání kontroly nad celým územím příliš velká rozloha země, k jejíž úspěšné kontrole by bylo zapotřebí řádově početnější armády.

Zdroje

Literatura

Bellamy, A., Williams, P. (2010). *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity Press.

Benjaminsen, T. A., Ba, B. (2009). Farmer-Herder Conflicts, Pastoral Marginalisation and Corruption: A Case Study from the Inland Niger Delta of Mali. *The Geographical Journal*, 175(1): 71–81.

Diehl, P. F., Druckman, D. (2010). *Evaluating peace operations*. Boulder: Lynne Rienner publishers.

Drulák, P. a kol. (2008). *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.

Gedyk, A. (2022). *French Intervention in Mali* (Bakalářská práce). Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Česká republika.

Howard, L. M. (2008). *UN Peacekeeping in Civil Wars*. Cambridge: Cambridge University Press.

Moritz, M. (2010). Understanding Herder-Farmer Conflicts in West Africa: Outline of a Processual Approach. *Human organization*, Vol. 69, No. 2, 138–148.

Pascal, A. (1980). *Are third world armies third rate? Human capital and organizational impediments to military effectiveness*. Santa Monica: The Rand Corporation.

Pascal, A., Kennedy, M., Rosen, S. et al. (1979). *Men and arms in the Middle East: The Human Factor in Military Modernization*. Santa Monica: The Rand Corporation.

Štajnerová, P. (2015). *Asymetrický konflikt- konflikt v Mali* (Bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra politologie a mezinárodních vztahů, Česká republika.

Taw, J. M. (1993). *The effectiveness of training international military students in internal defence and development*. Santa Monica: RAND.

Váňa, M. (2017). *Analýza konfliktu v Mali* (Diplomová práce). Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Katedra politologie, Česká republika.

van der Lijn J., Baudais J., Hickendorff A., Williams P. D., Acko I., Maiga S., Ali H.Y. (2022). *EU Military Training Missions: A Synthetis Report*. Stockholm: Sipri.

Zídek, P. (2004). *Stručná historie státu Mali*. Praha: Libri.

Internetové zdroje

ACLED. (2020). *Mali: Any End to the Storm?*. Použito 5. 3. 2023. Dostupné z: <https://acleddata.com/2020/12/17/mali-any-end-to-the-storm/>

Africa Center for Strategic Studies. (2020). *Islamic State in the Greater Sahara Expanding Its Threat and Reach in the Sahel*. Použito 22. 2. 2023. Dostupné z: <https://africacenter.org/spotlight/islamic-state-in-the-greater-sahara-expanding-its-threat-and-reach-in-the-sahel/>

African Union. (2013). *AFISMA Transfers its Authority to MINUSMA*. Použito 21. 1. 2023. Dostupné z: <https://www.peaceau.org/en/article/afisma-transfers-its-authority-to-minusma>

Benjaminsen, T. A., Ba, B. (2021). *Fulani-Dogon Killings in Mali: Farmer-Herder Conflicts as Insurgency and Counterinsurgency*. Použito 5. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/19392206.2021.1925035?needAccess=true&role=button>

Bernal Fabra, J. (2022). *Analysis of the United Nations Peace Operation in Mali: counterterrorism and counterinsurgency in MINUSMA*. *Revista Análisis Jurídico-Político*, 4(8), Použito 4. 3. 2023. Dostupné z: <https://doi.org/10.22490/26655489.5845>

Boisvert, M. A. (2019). *The Malian Armed Forces and its discontents: civil-military relations, cohesion and the resilience of a postcolonial military institution in the aftermath of the 2012 crisis*. University of East Anglia, School of International development. Použito 24. 2. 2023. Dostupné z: <https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/77807/1/2020BoisvertMAPhD.pdf>

Bolpagni, A. (2022). *A Jihadists' schism in central Sahel: conflict epilogue or prelude to a new escalation?*. *Security Praxis*. Použito 23. 2. 2023. Dostupné z: <https://securitypraxis.eu/a-jihadists-schism-in-central-sahel-conflict-epilogue-or-prelude-to-a-new-escalation/>

Boserup, R. A., Martínez, Luis. (2018). *Europe and the Sahel-Maghreb crisis*. Danish Institute for International Studies. Použito 11. 3. 2023. Dostupné z: https://pure.diiis.dk/ws/files/1395631/DIIS_Report_03_EUROPE_AND_THE_SAHEL_MAGHREB_CRISIS_web.pdf

Cartwright, M. (2019). *Empire du Mali*. *World history Encyklopedia*. Použito 1. 4. 2021. Dostupné z: <https://www.ancient.eu/trans/fr/1-16433/empire-du-mali/>

CBAP. (2022). *How Russia is becoming a dominant player in Mali*. Použito 4. 3. 2023. Dostupné z: <https://cbap.cz/archiv/5194>

Central Intelligence Agency. (2022). *The World Factbook*. Použito 28. 12. 2022. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/mali/#people-and-society>

Cold-Ravnkilde, S.M., Ba, B. (2022). *Actors and drivers of conflict in the Sahel*. Danish Institute for International Studies. Použito 24. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep41506.6searchText=Actors+and+drivers+of+conflict>

+in+the+sahel&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3DActors%2Band%2Bdrivers%2Bof%2Bconflict%2Bin%2Bthe%2Bsahel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A067940b824bcfd02677c533401b6e668

Department of State. (2018). *Country Reports on Terrorism 2017 - Foreign Terrorist Organizations: Ansar al-Dine*,,. Použito 13. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f56a.html>

Department of State. (1976). *Soviet military policy in the third world*. Použito 4. 3. 2023. Dostupné z: <https://2001-2009.state.gov/documents/organization/67519.pdf>

Eizenga, D. Williams, W. (2020). The Puzzle of JNIM and Militant Islamist Groups in the Sahel. *Africa Center for Strategic Studies*. Použito 21. 2. 2023. Dostupné z: <https://africacenter.org/publication/puzzle-jnim-militant-islamist-groups-sahel/>

European Union. (2013). *Council Decision 2013/34/CFSP of 17 January 2013 on a European Union military mission to contribute to the training of the Malian Armed Forces (EUTM Mali)*. Brusel: Evropská rada. Použito 19. 12. 2022. Dostupné z: [http://data.europa.eu/eli/dec/2013/34\(1\)/2013-12-09](http://data.europa.eu/eli/dec/2013/34(1)/2013-12-09)

European Union. (2013). *Council Decision 2013/87/CFSP of 18 February 2013 on the launch of a European Union military mission to contribute to the training of the Malian Armed Forces (EUTM Mali)*. Brusel: Evropská rada. Použito 19. 12. 2022. Dostupné z: [http://data.europa.eu/eli/dec/2013/87\(1\)/oj](http://data.europa.eu/eli/dec/2013/87(1)/oj)

European Union. (2018). *Action document for "Support to the G5 Sahel Joint Force"*. Použito 1. 3. 2023. Dostupné z: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/C\(2018\)6822_2/de00000000157922?rendition=false](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/api/files/C(2018)6822_2/de00000000157922?rendition=false)

EUTM Mali. (2022). *Factsheet November 2022*. Použito 24. 3. 2023. Dostupné z: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EUTM_Mali_Factsheet_Nov%202022.pdf

Ezenweke, E. O. (2008). *The Cult of Ancestors: A Focal Point for Prayers in African Traditional Communities*. Awka: Nnamdi Azikiwe University, Faculty of Arts, Religion & Human Relations.

Forces Armées Maliennes. (2023). *A propos*. Použito 1. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.fama.ml/about>

Geneva Academy. (2022). *Non-international armed conflicts in Mali*. Použito 14. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.rulac.org/browse/conflicts/non-international-armed-conflicts-in-mali#collapse1accord>

HRW. (2022). *Mali: Massacre by Army, Foreign soldiers*. Použito 24. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/04/05/mali-massacre-army-foreign-soldiers>

Keita, K. (1998). Conflict and conflict resolution in the Sahel: The Tuareg insurgency in Mali. *Strategic Studies Institute, U.S. Army War College*. Použito 30. 1. 2023. Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/lps12312/carlisle-www.army.mil/usassi/ssipubs/pubs98/tuareg/tuareg.pdf>

Kisangani, E. F. (2012). THE TUAREGS' REBELLIONS IN MALI AND NIGER AND THE U.S. GLOBAL WAR ON TERROR. *International Journal on World Peace*. Použito 19. 2. 2023. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/23266590>

Kosciejew, M. (2012). Occupied Timbuktu. *Conflict, Politics, Religion*. Použito 13. 2. 2023. Dostupné z: <https://archive.ph/20120731092153/http://www.caaglop.com/robbenisland-blog/tag/ansar-dine/>

Larousse. (2021). *Mali histoire*. Použito 1. 4. 2021. Dostupné z: https://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/Mali_histoire/187739

Library of Congress. (2005). *Country profile: Mali*. Použito 29. 1. 2023. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/copr/7797108/>

Ministerstvo obrany ČR. (2022). *Čísla, počty, souhrny*. Použito 2. 3. 2023. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/cisla/cisla--pocety--souhrny-95091/>

Mali|UNESCO-UIS. *UNESCO Institute for statistics*. Použito 2. 4. 2021. Dostupné z: <http://uis.unesco.org/en/country/ml>

Mapping Militant Organizations. (2018). *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*. Stanford University. Použito 14. 2. 2023. Dostupné z: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/aqim>

Mapping Militant Organizations. (2018). *Ansar Dine*. Stanford University. Použito 14. 2. 2023. Dostupné z: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/ansar-dine>

Ministerio de Defensa. (2023). *EUTM-MALI*. Použito 27. 2. 2023. Dostupné z: https://emad.defensa.gob.es/en/operaciones/operaciones-en-el-exterior/43-UE-EUTM-Mali/index.html?__locale=en

Morgan, A. (2012). The Causes of the Uprising in Northern Mali. *Thing Africa Press*. Použito 12. 2. 2023. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20120209055102/http://thinkafricapress.com/mali/causes-uprising-northern-mali-tuareg>

Nyirabikali, G. (2015). Mali peace accord: Actors, issues and their representation. *Stockholm International Peace Research Institute*. Použito 14. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.sipri.org/node/385>

Oryx. (2022). *Russia's African Offensive: Russia Builds Up Malian Air Force*. Použito 25. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.oryxspioenkop.com/2022/08/russias-african-offensive-russia-builds.html>

Ouédraogo, E. (2014). Advancing Military Professionalism in Africa. *Africa Center for Strategic Studies*. Použito 10. 3. 2023. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep19166.6>

Pellerin, M. (2019). Armed violence in the Sahara. Are we moving from jihadism to insurgency?. *Études de l'Ifri*. Použito 22. 2. 2023. Dostupné z: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/pellerin_armed_violence_sahara_2020_okes.pdf

PKSOI. (2020). *Mali country profile – Military*. Použito 2. 3. 2023. Dostupné z: <https://pksoi.armywarcollege.edu/index.php/country-profile-of-mali-military/>

Powell, N. (2022), Why France failed in Mali. *Texas National Security Review*. Použito 3. 3. 2023. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2022/02/why-france-failed-in-mali/>

Rabasa, A., Gordon, J., Chalk, P., Grant, A. K., McMahon, K. S., Pezard, S., Reilly, C., Ucko, D., & Zimmerman, S. R. (2011). The Tuareg Insurgency in Mali, 2006–2009. In *From Insurgency to Stability: Volume II: Insights from Selected Case Studies*. Santa Monica: RAND Corporation. Použito 29. 1. 2023. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg1111-2osd.13>

Reliefweb (2020). *Mali's Algiers Peace Agreement, Five Years On: An Uneasy Calm*. Použito 5. 4. 2023. Dostupné z: <https://reliefweb.int/report/mali/mali-s-algiers-peace-agreement-five-years-uneasy-calm>

Roger, B. (2015). Il y a trente ans éclatait la « guerre de Noël » entre le Mali et le Burkina Faso. *Jeuneafrique*. Použito 1. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.jeuneafrique.com/288381/politique/il-y-a-quarante-ans-eclatait-la-guerre-de-noel-entre-le-mali-et-le-burkina/>

Soares, B. F. (2006). Islam in Mali in the Neoliberal Era. *African Affairs*, 105(418), 77–95. Použito 23. 3. 2023. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3518789>

Spet, S. (2015). Operation Serval. Analyzing the French Strategy against Jihadists in Mali. *ASPJ Africa and Francophonie – 3rd Quarter 2015*. Použito 3. 3. 2023. Dostupné z: https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ASPJ_French/journals_E/Volume-06_Issue-3/spet_e.pdf

The World Bank. (2022). *Population, total*. Použito 28. 12. 2022. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ML>

The World Bank. (2022). *The World Bank in Mali*. Použito 18. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/mali/overview>

The World Bank. (2023). *Armed forces personnel, total – Mali*. Použito 30. 1. 2023. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.TOTL.P1?locations=ML>

Transparency International. (2023). *Corruption perceptions index – Mali*. Použito 23. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/mli>

UNICEF. (2020). *Education, Mali*. Použito 18. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.unicef.org/mali/en/education>

United Nations Development Programme. (2022). *Human Development Indices and Indicators: 2022 Statistical Update: Mali*. Použito 19. 2. 2023. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/all/themes/hdr_theme/country-notes/MLI.pdf

United Nations Peacekeeping. (2022). *MINUSMA fact sheet*. Použito 3. 3. 2023. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/minusma>

United Nations Security Council. (2012). *Resolution 2071*. New York: United Nations. Použito 19. 12. 2022, Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/2071>

UN Women. (2022). *Women in Mali*. Použito 28. 12. 2022. Dostupné z: <https://africa.unwomen.org/en/where-we-are/west-and-central-africa/mali>

Velitelství výcviku – Vojenská akademie (2022). *Velitel Vojenské akademie předal velení misi EUTM Mali. Armáda ČR uzavírá kapitolu výcvikové mise EU Mali.* Použito 20. 1. 2023. Dostupné z: <https://www.vavyskov.cz/content/velitel-vojenske-akademie-predal-veleni-misi-eutm-mali-armada-cr-uzavira-kapitolu-vycvikove>

Volner, Š. (2007). Asymetrické války. *Vojenské rozhledy*, 2, 15–26. Použito 21. 1. 2021. Dostupné z: <https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/asymetricke-valky>

Zpravodajství

Africanews (2022). *Language proposal stirs thorny debate in troubled Mali.*

Použito 19. 2. 2023. Dostupné z:

<https://www.africanews.com/2022/11/17/language-proposal-stirs-thorny-debate-in-troubled-mali/>

Al Jazeera (2022). *Mali says soldier death toll in Tessit attack has risen to 42.*

Použito 23. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/11/mali-says-soldier-death-toll-has-risen-to-42-in-tessit-attack>

Al Jazeera (2022). *Russia to send \$100m in food and fuel to Mali, minister says.* Použito 16. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2022/11/3/malian-minister-says-russia-will-ship-food-and-fuel-to-mali-in-coming-weeks>

Al Jazeera (2022). *UN takes over Mali peacekeeping mission.* Použito 3. 3. 2023.

Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2013/7/1/un-takes-over-mali-peacekeeping-mission>

BBC (2012). *Iyad Ag Ghaly - Mali's Islamist leader.* Použito 24. 2. 2023.

Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-18814291>

BBC (2013). *Mali and Tuareg rebels sign peace deal.* Použito 12. 2. 2023.

Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-22961519>

BBC (2020). *Mali profile- Timeline*. Použito 5. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-africa-13881978>

Deutsche Welle (2020). *Was Russia behind the coup in Mali?*. Použito 4. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/was-russia-behind-the-coup-in-mali/a-54705282>

France24 (2022). *Russian military advisors arrive in Mali after French troop reduction*. Použito 29. 12. 2022. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/africa/20220107-russian-military-advisors-arrive-in-mali-after-french-troop-reduction>

Liberation (2022). *Sur le départ, Barkhane capture un chef de l'Etat islamique au Mali*. Použito 23. 2. 2023. Dostupné z: https://www.liberation.fr/international/afrique/sur-le-depart-barkhane-capture-un-chef-de-letat-islamique-au-mali-20220615_7NRILYBF6NAEDPVGIGHJUVNRRY/

Reuters (2013). *EU takes on task of rebuilding Mali army*. Použito 28. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mali-rebels-eu-idUKBRE90S16H20130129>

Reuters (2019). *French troops pursuing Mali militants killed in helicopter collision*. Použito 3. 3. 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-france-mali/thirteen-french-helicopter-troops-killed-in-mali-combat-operation-idUSKBN1Y00VR>

Reuters (2013). *Mali Islamists suffer split as Africans prepare assault*. Použito 21. 1. 2023. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mali-rebels-idUSBRE90M16T20130124>

Reuters (2022). *West African nations sever links with Mali over election delay*. Použito 29. 12. 2022. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/africa/mali-eyes-elections-four-years-west-african-bloc-mulls-sanctions-2022-01-09/>

The Africa Report (2021). *Mali: President Bah N'Daw decrees the dissolution of the CNSP*. Použito 16. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.theafricareport.com/62102/mali-president-bah-ndaw-decrees-the-dissolution-of-the-cnsp/>

Top gold mining countries in Africa. (2020) *NS Energy bussines*. Použito 2. 4. 2021. Dostupné z: <https://www.nsenerybusiness.com/news/top-gold-mining-countries-africa/>

Tran, M. (2012) Mali conflict puts freedom of slave descendants in peril. *The Guardian*. Použito 2. 4. 2021. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/global-development/2012/oct/23/mali-conflict-freedom-slave-descendants-peril>

UN News (2022). *Mali's withdrawal from G5 Sahel, Joint Force 'a setback' for the region*. Použito 1. 3. 2023. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2022/05/1118582>